

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

LIEPA KOTRYNA ŽEROMSKAITĖ
II kurso studentė

**E. MACRONO UŽSIENIO POLITIKA LIBANE 2017–2022 M.:
NESĖKMĖS ANATOMIJA**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: prof. Tomas Janeliūnas

Vilnius, 2022

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „E. Macrono užsienio politika Libane 2017–2022 m.: nesėkmės anatomija“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame institute/universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

L. K. Žeromskaitė
(v., pavardė)

.....
(parašas)

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Žeromskaitė L. K. E. Macrono užsienio politika Libane 2017–2022 m.: nesėkmės anatomija: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas T. Janeliūnas. – V., 2022. – 57 p.

Reikšminiai žodžiai: Prancūzija, Libanas, Emmanuelis Macronas, neoklasikinis realizmas, užsienio politika, sprendimų priėmimas, strateginė kultūra, Beiruto sproginimas

Šiame darbe nagrinėjama Prancūzijos užsienio politika Libane prezidento Emmanuelio Macrono pirmosios kadencijos metu. Pasirinktas atvejis analizuojamas pagal neoklasikinio realizmo teoriją ir naudojantis procesų atsekimo metodu siekiant išsiaiškinti, kodėl vykdyta užsienio politika neatnešė norėtų rezultatų.

Darbe pagal teoriją nagrinėjami Prancūzijos lyderio ir strateginės kultūros vaidmenys sprendimų priėmime. Iškeliama prielaida, kad užsienio politikos nesėkmei įtakos turėjo E. Macrono iškelti ambicingi tikslai, neparemti atitinkamomis priemonėmis ir ištekliais.

TURINYS

Įvadas

1. TEORIJA IR METODOLOGIJA	11
1.1 Prancūzijos įtaka Libano raidai	11
1.2 Neoklasikinio realizmo teorija	14
1.3 Procesų atsekimo metodas	17
2. E. MACRONO UŽSIENIO POLITIKOS LIBANE ANALIZĖ	20
2.1 Prancūzijos ir Libano santykių kontekstas.....	20
2.1.1 Dvišaliai Prancūzijos ir Libano santykiai.....	20
2.1.2 Sisteminiis stimulus: situacija Vidurio Rytuose ir grėsmės Prancūzijai	24
2.1.3 Įsiterpiantis kintamasis: lyderio pasaulėžiūra	26
2.1.4 Įsiterpiantis kintamasis: Prancūzijos „didžiosios galios“ strateginė kultūra.....	30
2.2 E. Macrono užsienio politika Libane	37
2.3 Priežastinio mechanizmo kūrimas	42
2.4 Kitur nukreiptas Paryžiaus dėmesys ir vidinės Libano problemos	44

IŠVADOS

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Summary

Ivadas

2020 m. rugpjūčio 4 d. įvykęs amonio nitratų sandėlio sproginimas Beirute tapo Libano valdžios nekompetencijos ir visuomenės nusivylimo simboliu – tarsi paskutinis lašas nuo 2019 m. protestų krečiamoje valstybėje. Nelaimė, nutikusi dėl atsakingų politikų aplaidumo, sugriovė dalį sostinės ir pareikalavo virš 200 aukų. Libane įsisiūbavo dar gilesnė ekonominė, politinė ir humanitarinė krizė, vyriausybė buvo priversta atsistatydinti. Iškart po sproginimo – rugpjūčio 6 d. – Libaną aplankė Prancūzijos prezidentas Emmanuelis Macronas, žadėdamas padėti Libanui atkurti stabilumą ir primygtinai ragindamas tuo metu dar dirbusią vyriausybę imtis reikalingų reformų. Antras jo vizitas sekė rugsėjo 1 d., kuomet griežta retorika buvo pakartota. Vis dėlto, nepaisant ir kitų didžiųjų pasaulio galių – JAV, Europos Sąjungos, Jungtinės Karalystės – su Prancūzijos prezidentu priešakyje, taip pat Persų įlankos valstybių ir Jungtinių Tautų (JT) raginimų, pastovus Libano premjeras poste pasirodė tik praėjus trylikai mėnesių ir politinė situacija kiek stabilizavosi.

Toks išskirtinis E. Macrono mediatoriaus vaidmuo Libane nėra atsitiktinis – abi valstybes sieja istoriniai ir emociniai ryšiai. Prancūzija į Libaną žvelgia kaip į buvusią koloniją, kurios palyginus netvirtais vidaus procesais turi rūpintis, o Libanas Prancūziją vertina ne tik kaip pagrindinę atramą Europoje, bet ir sektiną pavyzdį, kurio pagalbos gali visada tikėtis. Glaudūs Prancūzijos ir Libano santykiai yra nulemti istorijos. Nors dažniausiai mokslininkai ir akademikai, kalbėdami apie šių dviejų valstybių santykius, pradeda nuo Prancūzijos protektorato (1920–1943 m.) laikų, verta paminėti, kad pastaroji didelį dėmesį Levanto regionui skyrė dar prieš tai – pradėdant Kryžiaus karais, Napoleono epocha ir baigiant karine parama ar net intervencijomis per visą XIX a.¹ Vis dėlto neabejotina, kad didžiausią įtaką Libane Prancūzija turėjo būtent protektorato metu, kurią gavo po Pirmojo pasaulinio karo žlugus Osmanų imperijai pagal 1916 m. pasirašytą slaptą Sykes-Picot susitarimą ir 1920 m. Tautų Lygos sprendimą. Nepaisant aktyvaus libaniečių ir ypač sirų pasipriešinimo, lėmusio Libano nepriklausomybės atgavimą 1943 m., prancūzų įtaka spėjo išsikeroti visuose sektoriuose – politiniame, ekonominiame, socialiniame ir kultūriniame.

Nepaisant to, kad Prancūzija protektorato metais ir po to Libane buvo matoma kaip kolonijinė valdžia, o patį valdymą smarkiai apsunkino musulmonų priešprieša prancūzams (ypač Sirijoje) ir vidinė mažumų konkurencija,² Libanui atgavus nepriklausomybę Paryžius nenusigrėžė galutinai. Nuo 1943 m. Libaną krėtė įvairūs kariniai ir politiniai konfliktai, kurių didžiausiu tapo 1975–1990 m. pilietinis karas, ir ties kurių mediacija arba parama Prancūzija dažnai prisidėdavo, dažniausiai kartu su kitomis didžiosiomis galiomis arba per tarptautines organizacijas. Šiais laikais nesiliaujančios krizės Libane, atskirų grupuočių (Palestinos išsivadavimo organizacija, „Hizbullah“)

¹ William I. Shorrock, „The French Presence in Syria and Lebanon Before the First World War, 1900–1914“, *The Historian*, 1972, 34:2, p. 294

² Carol Hakim, „The French Mandate in Lebanon“, *American Historical Review*, 2019, 124:5, p. 1690–1692

naudojimas susiklosčiusia padėtimi siekiant savų interesų lėmė ir didesnę Prancūzijos dėmesį. Po Rugsėjo 11-osios atakų prisidėjo ir saugumo iššūkiai dėl teroristinių organizacijų plėtos bei išaugusios musulmonų diasporos reikšmės.

Prancūzijos santykiai su Libanu visą XX a. ir iki šių dienų remiasi globėjos vaidmeniu, kuomet Paryžius pažymi savo istorinius ir emocinius ryšius, reiškia paramą Libano suverenitetui ir skatina demokratizaciją.³ Nors po Libano nepriklausomybės atgavimo Prancūzija vengė būti atvirai siejama su kolonijinės valstybės praeitimi, o kartu smuko ir jos kaip oficialaus arbitro vaidmuo, Prancūzija neketino visiškai atsakyti atsakomybės ir savo interesų.⁴ Tokia užsienio politika Libano atžvilgiu buvo tęsiama visų Prancūzijos prezidentų.

Atsižvelgiant į tai, kad Prancūzija ne pirmą kartą bando spręsti Libane kylančias krizes ir konfliktus, galima daryti prielaidą, kad Prancūzijos požiūris į šią valstybę nesikeičia – E. Macronas, kaip ir prieš jį buvę prezidentai, siekia stiprinti savo galią regione, palaikyti gerus santykius su arabų valstybėmis, balansuoti ten veikiančias kitas didžiąsias galias bei užkirsti kelią teroristinių organizacijų plėtrai bei jas remiančių valstybių veiksams. Vis dėlto, nepaisant nutrauktos finansinės paramos iš kitų pasaulio valstybių ar Pasaulio banko ir grasinant sankcijomis, Libano Vyriausybė nesugebėjo pasiekti susitarimo daugiau nei metus, šalį toliau purtant protestams ir kilus sveikatos sektoriaus krizei dėl koronaviruso pandemijos. Kitaip tariant, nepaisant įdėtų pastangų, Prancūzijos užsienio politika regione buvo nesėkminga. Šiuo atveju kyla klausimas, dėl kokių priežasčių tai nutiko?

Viena hipotezė leistų teigti, kad, nepaisant E. Macrono retorikos, Libanas pastaruoju metu nėra prioritetas Prancūzijos partneris Vidurio Rytuose, tad ir vykdomoje užsienio politikoje jis nebėra didelio dėmesio susilaukiantis objektas – jam nėra skiriama pakankamai žmogiškųjų ir finansinių resursų, kurie vietoj to yra nukreipiami į Šiaurės Afriką ir Sachelį. Ši hipotezė siejasi su antrąja, kuri leistų svarstyti apie mažėjančią Prancūzijos įtaką regione. Ambicingi išsikelti E. Macrono tikslai nebuvo paremti atitinkamais resursais ir priemonėmis, o tokiu atveju susidūrus su problemomis jas spręsti tampa sunkiau, jos dažniau baigiasi nesėkme, nes nepavyksta pasiekti norimų rezultatų. Trečia hipotezė apimtų Libano vidaus politiką ir dėl joje vykstančių procesų – korupcijos, elitizmo, etninio ir religinio susiskaldymo, silpnų, išnaudojamų įstatymų bei išorės jėgų įtakos – užkertamą kelią permainoms.

Šiame darbe apsisistojama ties antrąja hipoteze. E. Macronas, siekdamas išspręsti politinę Libano krizę, apsiskaičiavo ir nenumatė, kad jo turima įtaka Libane buvo nepakankama norint įgyvendinti išsikeltus tikslus. Jis siekė priversti Libaną sudaryti naują Vyriausybę, kuri būtų įgali

---

³ Tsilla Hershco, Yvette Schumacher, „French Middle East Policy in the Sarkozy Era: Continuity or Disruption?“, *Israel Journal of Foreign Affairs*, 2007, 1:3, p. 27

⁴ Pia Christina Wood, „The diplomacy of peacekeeping: France and the multinational forces to Lebanon, 1982-84“, *International Peacekeeping*, 1998, 5:2, p. 25

išlaikyti libaniečių pasitikėjimą, išspręsti ekonominę krizę ir taptų atsparesnė regiono išorės galių įtakai. Libano vyriausybei buvo pateikti konkretūs reikalavimai, apimantys finansinio ir energetinio sektorių reformas bei kovą su korupcija. Atsižvelgiant į tai, kad nepaisant taikomų sankcijų – apribojimo gauti finansinės paramos paketus nepadarius reformų – nauja Vyriausybė suformuota tik po daugiau nei metų, galima pagrįstai teigti, kad E. Macrono vykdyta užsienio politika nebuvo veiksminga. Vis dėlto suprantama, kad tiksliai pamatuoti ir apibrėžti vienos valstybės įtaką kitai yra praktiškai neįmanoma. Vietoj to dėmesys kreipiamas būtent į E. Macrono vykdytą užsienio politiką Libano atžvilgiu 2017–2022 m. ir siekiama išsiaiškinti, kokios priežastys lėmė jos nesėkmę. Atsakius į šį klausimą bus galima ne tik aiškiau nubrėžti Prancūzijos užsienio politikos kryptį pastaraisiais metais, bet ir geriau įvertinti kontekstą, dėl kurio Prancūzijos įtaka regione galimai silpsta.

Remiantis perskaityta akademinė literatūra ir neoklasikinio realizmo teorija, darbe iškeliamas ginamasis teiginys: **E. Macrono vykdyta užsienio politika Libano atžvilgiu nebuvo sėkminga, nes pervertinus savo įtaką buvo išsikelti pernelyg ambicingi tikslai, neremiami atitinkamais resursais.** Pagrindiniu E. Macrono uždaviniu po 2020 m. rugpjūčio 4 d. tapo naujos Vyriausybės suformavimas, kuri būtų įgali bent dalinai imtis spęsti esamas politines ir ekonomines Libano problemas ir atkurtų visuomenės pasitikėjimą valdžia, tuo pačiu ir sustiprinant gerą Prancūzijos įvaizdį regione. Nors negalima atmesti ir kitų dviejų anksčiau išsikeltų hipotezių dėl E. Macrono mažesnio Libanui skiriamo dėmesio bei to, kad tarptautinės bendruomenės reikalaujant politikinių reformų vykdymui trukdė vidiniai Libano politiniai procesai – vidaus ir išorės veikėjai bei jų interesai, vis dėlto atkreipiamas dėmesys, kad darbu pateiktas rezultatas nebūtinai gali ir turi atsakyti į visus priežastinius klausimus dėl užsienio politikos neveiksmingumo. Šiame darbe siekiama patvirtinti arba paneigti ginamąjį teiginį remiantis pagal neoklasikinio realizmo teoriją surinktais duomenimis ir procesų atsekimo metodu atlikta analize. Atsakymas suteiktų gilesnį kontekstą apie tiriamą temą ir palengvintų darbą kitų užsienio politikos nesėkmės priežasčių ieškantiems tyrėjams.

Siekiant išsiaiškinti, ar ginamasis teiginys yra teisingas, darbe iškeliami šie uždaviniai:

1. Apibrėžti darbo teorinį modelį ir analizės metodą
2. Glaustai apžvelgti Prancūzijos ir Libano dvišalius santykius
3. Apibrėžti įsiterpiančius kintamuosius: lyderio vaidmenį ir strateginę kultūrą
4. Naudojantis procesų atsekimo metodu išsiaiškinti, kokią įtaką įsiterpiantys kintamieji darė vykdytai užsienio politikai
5. Įvertinti vykdytos užsienio politikos įgyvendinimo rezultatus ir įtakos pokyčius pagal sprendimų priėmėjų išsikeltus tikslus
6. Palyginti ginamojo teiginio hipotezę su kitomis dvejomis išsikeltomis hipotezėmis ir nustatyti, kiek jos priežastingumas yra įtikinamas

Pirmojoje darbo dalyje, remiantis neoklasikinio realizmo teorija, apibrėžiamas tyrimui reikalingas kontekstas – esamas Prancūzijos dvišalis santykis su Libanu bei išskirti įsiterpiantys kintamieji (lyderio pasaulėžiūra ir šalies strateginė kultūra). Tai vėliau padės aiškinantis, ar užsienio politikos sprendimų priėmėjai tinkamai įvertino savo turimą įtaką tiek Levante, tiek apskritai siekiant paveikti partnerius įgyvendinant išsikeltus tikslus. Antrojoje darbo dalyje tiriama, kokią įtaką įsiterpiantys kintamieji darė priimamiems užsienio politikos veiksams ir analizuojama Prancūzijos užsienio politika Libane 2017–2022 m. Trečioji darbo dalis apibendrina gautus rezultatus dėl išsikeltų tikslų ir veikėjų įtakos, nustato abiejų aspektų tarpusavio ryšį ir pateikia išvadą dėl užsienio politikos nesėkmės priežasčių. Galiausiai ketvirtoji dalis glaustai palygina pagrindinę išsikeltą hipotezę su kitomis dvejomis siekiant išsiaiškinti jos įtaką Prancūzijos vykdytos užsienio politikos nesėkmei.

Tiriant Prancūzijos ir Libano santykius didelė dalis akademinės literatūros koncentruojasi ties protektorato laikotarpiu (1923–1946 m.) arba pilietiniu Libano karu (1975–1990 m.). Tai lemia, kad lauke galima pasigesti nuoseklių, ilgesnius periodus aptariančių šaltinių, pagal kuriuos būtų galima spręsti apie santykių ar vykdytos užsienio politikos kaitą ir to priežastis. Šiame darbe ši problema sprendžiama keliais būdais – pirma, remiamasi autoriais, tiriančiais konkrečių Prancūzijos prezidentų vykdytą politiką Libane, pavyzdžiui, Tshilla Hershco, Yvette Schumacher ar Pia Christina Wood; antra, bandyta apžvelgti platesnę Prancūzijos užsienio politiką regione ir užsienio politiką apskritai analizuojančius darbus – tą gana išsamiai analizuoja Pernille Rieker; trečia, įtraukti autoriai, analizuojantys paties Libano politinius įvykius ir jiems darytą užsienio valstybių įtaką – pavyzdžiui, Marie-Jouille Zahar ir Tamirace Fakhoury. Apibendrinant perskaitytą literatūrą, galima teigti, kad Prancūzijos užsienio politika Levanto regione vykdoma siekiant kelių tikslų – palaikyti gerus santykius su arabų šalimis; išlaikyti ir plėsti regione savo įtaką; atsverti kitas didžiąsias galias regione; stiprinti savo nepriklausomą poziciją; kovoti su teroristinių organizacijų plėtra. Užsienio tikslams pasiekti Prancūzijai yra svarbu veikti per tarpvalstybines organizacijas siekiant sustiprinti savo balsą ir pagreitinti norimą rezultatą, bei išvengti imperialistinės valstybės reputacijos. Vis dėlto E. Macronas savo pirmosios kadencijos metais žymiai daugiau dėmesio skyrė Šiaurės Afrikos ir Sachelio regiono valstybėms, todėl ir dauguma akademinė darbų tiria būtent šiuos atvejus. Tuo tarpu Prancūzijos politika Libano klausimais, apart analitinių komentarų, kol kas nesusilaukė didesnio dėmesio. Šiuo darbu būtų mėginama bent iš dalies užpildyti esamą spragą ir atskleisti galimus užsienio politikos bei Libano kaip Prancūzijos įtakos sferos reikšmės pokyčius.

Pagal neoklasikinio realizmo teoriją atsakyti į išsikeltą klausimą naudojamas procesų atsekimo metodas, kuomet pagal turimus empirinius duomenis bandoma atsekti unikalų priežastinį mechanizmą ir patvirtinti arba atmesti išsikeltas hipotezes. Kaip empiriniai duomenys šiuo atveju pasitarnauja didžiausią įrodymų svorį turintys pirminiai šaltiniai (oficialūs dokumentai, archyvai, strategijos, susitikimų išrašai), sprendimų priėmėjų kalbos, interviu ir komentarai, bei kiek mažiau

patikimi, bet taip pat svarbių duomenų galintys suteikti antriniai šaltiniai, pavyzdžiui, Prancūzijos užsienio politikos analizės, visuomenės apklausos, ekonominiai rodikliai, žiniasklaidos suteikiama informacija. Siekiant nustatyti, ar šaltiniai iš tiesų turi pakankamai svorio įrodyti priežastinį mechanizmą, jie bus lyginami tarpusavyje dėl informacijos atitikimo, taip pat naudojamas trianguliacijos metodas norint užtikrinti šaltinių nešališkumą ir patikimumą.

Šiame darbe vartojamas platusis Vidurio Rytų apibrėžimas įtraukiant Šiaurės Afrikos valstybes, Levanto regiono šalis, Turkiją, Persijos įlankos šalis, Afganistaną ir Iraną; terminas „Sachelis“ apibrėžia dalį Užsacharės valstybių (Mauritaniją, Malį, Burkina Fasą, Nigerį, Čadą, Sudaną).

1. TEORIJA IR METODOLOGIJA

1.1 Prancūzijos įtaka Libano raidai

Didžioji dalis akademinės literatūros Prancūzijos dėmesį Libanui vertina iš realizmo perspektyvos. Viena iš priežasčių, kodėl Prancūzijai Levantas buvo ypač svarbus, yra laikoma religija. Libane gyvena apie 20 skirtingų religijų išpažįstantys gyventojai, iš kurių didžiausios mažumos – krikščionys maronitai, sunitai ir šiitai (pastarųjų skaičius ypač pakilo po 1948 m.). Būtent prancūzų misionieriai dar iki XX a. buvo užmezgę glaudžiausius ryšius su krikščioniais, regione įkūrę mokyklas, ligonines, prieglaudas ir mokę vietinius gyventojus prancūzų kalbos,⁵ bei tapę savotiškais krikščionybės gynėjais musulmonų dominuojamame krašte. Šiuo atveju Libane pagrindiniais prancūzų rėmėjais istoriškai buvo maronitai.⁶ Pagal 1926 m. priimtą Libano Konstituciją, kuria politinė galia buvo paskirstyta tarp krikščionių ir musulmonų, ir 1932 m. gyventojų surašymą maronitai įgavo daugiausia valdžios,⁷ prancūzų kalba tapo įteisinta oficialiai šalia arabų, o tai dar labiau stiprino Prancūzijos pozicijas.

Antra prancūzų dėmesio Levantui priežastis – ekonominė nauda. Protektorato metais Prancūzija investavo į Beiruto uostą ir Libano geležinkelius, prancūzų verslininkai naudojami mokestinėmis lengvatomis ir kūrė monopolijas, protektorato valdžia rėmė stambiuosius ūkininkus Libano provincijose.⁸ Nors valstybė, skirtingai nei kai kurie kiti regiono kaimynai, negali pasigirti gausiais naudingų iškasenų šaltiniais, geografinė padėtis ją daro itin palankia logistikai, o kraštovaizdis – turizmui. Vis dėlto netrukus prancūzams ekonominė situacija ilgainiui tapo sudėtinga – su Beiruto uostu konkuravo britų valdoma Haifa, o patys libaniečiai piktinosi protekcionistinėmis išimtimis prancūzų verslui.⁹ Libanui tapus nepriklausomu, Prancūzijos ekonominė nauda regione sumenko, tačiau abi šalys iki šiol yra prekybos partnerės (tarpusavio priklausomybė – asimetrinė: Prancūzija į Libaną eksportuoja kur kas daugiau, nei atvirkščiai, ir jos tiesioginės užsienio investicijos (TUI) pastoviai auga¹⁰).

---

⁵ Shorrock, p. 295

⁶ Hakim, p. 1689, 1692

⁷ Fawwaz Traboulsi, *A History of Modern Lebanon*, (London: Pluto Press, 2012), p. 91

⁸ Ibid, p. 92, 96–97

⁹ Ibid, p. 97–98

¹⁰ French Ministry for Europe and Foreign Affairs, Lebanon https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/lebanon/#sommaire_5 [žiūrėta 2022-01-12]

Trečioji priežastis – siekis atsverti kitų didžiųjų galių (Jungtinės Karalystės, JAV, Rusijos) įtaką ir užtikrinti didesnę savo vaidmenį regione apskritai.¹¹ Būtent Charles'o de Gaulle'io valdymo metu įsitvirtino Prancūzijos užsienio politikos bruožai Vidurio Rytų atžvilgiu (*politique arabe*), ypač sustiprėję po 1967 m. Šešių dienų karo tarp Izraelio ir arabų valstybių: siekiant atsverti JAV įtaką regione Prancūzija turėjo tvirtinti ryšius su arabų pasauliu. Šią politiką tęsė ir vėlesni prezidentai – jie stengėsi išsaugoti Prancūzijos nepriklausomą poziciją, gerinti santykius su arabų valstybėmis ir didinti įsitraukimą į regioną.¹² Nors bėgant laikui akivaizdi priešprieša su JAV ėmė blankti, o veikiant tarptautinėse organizacijose matėsi ir bendrų tikslų¹³, prancūzai nepamiršo savo užduoties regione išlaikyti balansą.¹⁴ Net ir XX a. antroje pusėje išryškėjęs Prancūzijos veikimas per tarptautines organizacijas yra matomas būtent kaip būdas atidžiau sekti ir pasipriešinti tiek JAV, tiek Rusijos veiksams Vidurio Rytuose, tuo pačiu nesusitepant reputacijos kaip JAV šalininkei ar imperialistinei valstybei, rizikuojant prarasti arabų palankumą.¹⁵

Didelę svarbą Prancūzijos užsienio politikoje su Libanu užima Izraelis, paskelbęs nepriklausomybę 1948 m., o po 1967 m. okupavęs dalį Palestinos teritorijos. Prancūzijai, siekiančiai išlaikyti gerus santykius su arabų valstybėmis, buvo itin svarbu palaikyti Palestinos rėmimą bei skatinti taikos derybas.¹⁶ Toks požiūris padėjo atliepti nepriklausomos Prancūzijos pozicijos siekį, tačiau dažnai kirtosi su kitų didžiųjų galių interesais, ypač JAV. Viena vertus, per didelis bendradarbiavimas su JAV sulauktų pasipriešinimo iš Vidurio Rytų šalių, kur pastarosios nėra labai populiarios, antra vertus, taip pat sustiprintų gebėjimą Prancūzijai jas atsverti. Vis dėlto Prancūzija netruko suvokti, kad esant vienai galimybės vykdyti sėkmingą užsienio politiką yra menkos. Geras to pavyzdys – Libano pilietinio karo deeskalacijos siekiai, kuomet tuometinis prezidentas Francois Mitterrand'as patyrė dalinę nesėkmę siekdamas išsaugoti Libano teritorinį vientisumą ir atitraukti Izraelio pajėgas iš Beiruto. Prancūzijai teko sudėtinga užduotis svyruoti tarp JAV, kurių dėka galėjo tikėtis greitesnio siekių įgyvendinimo, ir arabų palaikymo siekiant potencialaus moderatoriaus vaidmens tolimesnėse taikos derybose.¹⁷

Dalis Libano politinių procesų tyrėjų aiškina, kad dėl esamos politinės sistemos ir mažumų susiskaldymo valstybės taika ir progresas yra priklausomi nuo išorės veikėjų kišimosi. Kaip teigia Marie-Joelle Zahar, politinė sistema, kurioje mėginama valdžią daugmaž tolygiai padalinti tarp skirtingų grupių, negali veikti, jeigu nėra jokio užsienio arbitro, užtikrinančio susitarimų laikymąsi ir apsaugančio nuo vienos grupės dominavimo. Pasitraukus užsienio veikėjams, Libanas nugrimzta į

¹¹ Wood, „The diplomacy of peacekeeping“, p. 20

¹² Wood, „The diplomacy of peacekeeping“, p. 20

¹³ Ibid, p. 25

¹⁴ Pia Christina Wood, „Chirac's 'New Arab Policy' and Middle East Challenges: The Arab Israeli Conflict, Iraq and Iran“, *The Middle East Journal*, 1998, 52:4, p. 564

¹⁵ Wood, „The diplomacy of peacekeeping“, p. 26

¹⁶ Hershco, Schumacher, p. 31, 27

¹⁷ Wood, „The diplomacy of peacekeeping“, p. 24

vidaus konfliktus arba yra išnaudojamas išorės veikėjų interesų siekimui.¹⁸ Šią priklausomybę išnaudoja ne tik užsienio valstybės, bet ir vidinės grupės, norinčios sukaupti daugiau galios ir įgauti svertų politiniame ir ekonominiame šalies gyvenime.¹⁹ Kadangi to priežastys – mažumų nesutarimai ir sėkmingos politinės sistemos užtikrinimas bei efektyvus veikimas – bent artimiausioje ateityje nebus išspręstos, Prancūzija čia gali naudotis savo istoriniais ryšiais su Libanu bei stiprinti savo įtaką.

Pernille Rieker šiek tiek nukrypsta nuo akademinį lauką dominuojančio realizmo ir ją aiškina per konstruktyvizmo prizmę, kuomet Prancūzijos užsienio politika remiasi savo „tapatybės“ suvokimu ir galia, suprantama per santykį, kartu įtraukdama ir švelniosios bei simbolinės galių sampratą. Nepaisant šiuolaikinių globalizacijos iššūkių, pokyčių Europos Sąjungos (ES) galios balanse ir dėl to pakitusio pačios valstybės diskurso, Prancūzijos užsienio politika išlieka paremta istoriniu valstybės „išskirtinumu“ ir nuostata, jog visas pasaulis gauna naudos vien dėl Prancūzijos buvimo.²⁰ Autorė aiškina, kad, po Antrojo pasaulinio karo ženkliai kritus valstybės tarptautinei galiai ir statusui, prezidento Ch. de Gaulle'io įkurtos Penktosios Respublikos galios politika rėmėsi keturiais elementais – 1) istoriniu globalaus vaidmens pagrindimu, 2) stipriomis nacionalinėmis institucijomis ir ekspertais aukštosiose valstybės tarnybos pozicijose, 3) reprezentacija pagrindinių pasaulinių ir regioninių institucijų centre, 4) stipriais kietosios ir švelniosios galios projektavimo instrumentais. Dabartiniais laikais Prancūzija vis dar bando išlaviruoti kaip viena iš lyderių ir atsverti JAV Europoje, tačiau susiduria su tam tikrais iššūkiais: globalizacija, augančia musulmonų diaspora šalies viduje bei dėl ES plėtimosi prarandama įtaka Sąjungoje. Vis dėlto P. Rieker teigia, jog per aukščiau minėtus keturis elementus Prancūzija vis dar sugeba skleisti ir išlaikyti savo įtaką tarptautinėje arenoje.²¹

Taip pat, kalbant apie dabartinę Prancūzijos užsienio politiką, svarbu atkreipti dėmesį į pastarąjį dešimtmetį (pradedant nuo Baracko Obamos ir ypač Donaldo Trumpo prezidentavimo metais) ES sustiprėjusią nuostatą dėl „strateginės autonomijos“, kurios vienu pagrindinių šalininkų yra E. Macronas. Kaip aiškina Corentinas Brustleinas, Prancūzijoje ši sąvoka reiškia ne atitolimą nuo JAV (prancūzai vis dar yra smarkiai priklausomi nuo NATO ir naudojami narystę sprendžiant konfliktus Šiaurės ir Užsacharės Afrikoje), bet veikiau norą stiprinti galimybę patiems spręsti dėl savo likimo bei mažinti priklausomybę nuo kitų.²² Šiame kontekste tai patvirtina, kad E. Macrono suvokimas apie užsienio politiką nenutolsta nuo jo pirmtakų (išskyrus galbūt Francois Hollande'o) ir

---

¹⁸ Marie-Joelle Zahar, „Power Sharing in Lebanon: Foreign Protectors, Domestic Peace, and Democratic Failure“, kn. *Sustainable Peace: Power and Democracy after civil wars*, (Cornell University Press, 2005), sud. Philip G. Roeder, Donald Rothchild, p. 235

¹⁹ Tamirace Fakhoury, „Power-sharing after the Arab Spring? Insights from Lebanon's Political Transition“, *Nationalism and Ethnic Politics*, 2019, 25:1, p. 15

²⁰ Pernille Rieker, *French Foreign Policy in a Changing World: Practising Grandeur* (Cham: Palgrave Macmillan, 2017), p. 17

²¹ Ibid, p. 18

²² Corentin Brustlein, „European Strategic Autonomy: Balancing Ambition and Responsibility“, *Editoriaux de l'Ifri*, Ifri 2018, p. 2-3

Prancūzija toliau siekia būti karine galia, gebančia savarankiškai priimti sprendimus ir juos sėkmingai vykdyti.

Siekiant atsakyti į darbe iškeltą klausimą dėl E. Macrono vykdytos užsienio politikos Libane, nenukrypstama nuo akademinėje literatūroje šia tema dominuojančio realizmo. Viena iš pagrindinių užsienio politikos analizės teorijų – neoklasikinis realizmas – naudodama procesų atsekimo metodą aiškinasi veiksnių priežastis, kurios ir yra pagrindinis raktas siekiant atsakyti į klausimą dėl užsienio politikos (ne)veiksmingumo. Taigi, nėra griežtai teigiama, kad tik neoklasikinio realizmo teorija gali paaiškinti ir atsakyti į darbe iškeltą klausimą, tačiau būtent ši teorija pateikia pakankamą pagrindą ir įrankius rasti pagrindines klausimo priežastis.

1.2 Neoklasikinio realizmo teorija

Kaip teigia autoriai Norrinas M. Ripsmanas, Jeffrey W. Taliaferro ir Stevenas E. Lobellas, neoklasikinio realizmo teorija užpildo struktūrinio realizmo, liberalizmo bei konstruktyvizmo teorijų paliktas spragas ir į aiškinimą įterpdama kelių analizės lygmenų kintamuosius gali pateikti atsakymus apie užsienio politiką, didžiąsias strategijas, tarptautinius užsienio politikos rezultatus ir struktūrinius pokyčius.²³ Ši teorija į realizmą sugražina valstybės lygmens veikėjus – lyderius, institucijas ir visuomenę, kurie ne visada yra racionalūs ir kurių sprendimų priėmimo procesai ir tarpusavio santykiai yra būtinas dėmuo analizėje norint geriau suprasti individualios valstybės užsienio politiką bei jos priežastis, tačiau neatmeta sistemos veiksnio ir leidžia ne tik priklausomai nuo valstybės padėties joje vertinti valstybės priimamus sprendimus, bet ir nurodo tų sprendimų pasekmes tarptautinėje arenoje.

Kaip aiškina autoriai, neoklasikinis realizmas analizę pradeda nuo tarptautinės sistemos (nepriklausomas kintamasis), kurioje pagrindiniais veikėjais išlieka valstybės. Tarptautinė sistema suprantama kaip tarpvalstybinė sistema, susiformavusi Vakarų Europoje XVI–XVII a. ir iki dabartinių dienų išaugusi iki vienos globalios sistemos. Tačiau, skirtingai nei suprantama struktūriniame realizme, pati sistema negali lemti individualių valstybių elgesio, ji veikia tik sukuria tam tikrus rėmus, kuriuose gali veikti valstybės. Dėl joje egzistuojančios anarchijos vyrauja neaiškumas, kylančios grėsmės dažnai yra neapčiuopiamos ir neišmatuojamos, o tai savo ruožtu verčia valstybes pirmiausia rūpintis savo saugumu. Kiekvienas sistemos vienetas (valstybė) yra susijęs vienas su kitu, tačiau tie ryšiai yra asimetriški ir nevienodi.²⁴

---

²³ Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro, Steven E. Lobel, *Neoclassical Realist Theory of International Politics* (Oxford University Press, 2016), p. 2-7

²⁴ *Ibid*, p. 34, 35, 37

Neoklasikinis realizmas į analizę įterpia struktūrinius modifikatorius – materialius veiksniai, kurie gali būti tarptautiniame arba regioniniame sistemos lygmenyje, bet nepriklauso struktūrai: geografiją, technologijas ir puolimo-gynybos balansą. Šie modifikatoriai gali veikti ir keisti sistemos struktūrą ir sudaro kontekstines sąlygas veikėjų sprendimams ir veikimui. Tačiau tai nereiškia, kad jie vienodai veikia visas valstybes erdvėje ir laike. Valstybės anarchinėje sistemoje kovoja dėl galios, tačiau galia čia suprantama ne kaip galutinis tikslas, o įrankis jų siekti. Ji gali būti vertinama pagal ekonominius ir karinius valstybės pajėgumus, išteklius, populiacijos ir teritorijos dydį, taip pat moralę, valdymo ir diplomatijos kokybę ir pan. Pagal tai, kiek kokia valstybė turi pajėgumų ir kaip gali sustiprinti savo galią, priklauso ir tai, kaip atrodo pati sistema.²⁵

Svarbūs sistemos kintamieji yra aiškumas ir strateginė aplinka. Aiškumą sudaro trys aspektai – taškas, nuo kurio galima aiškiai įvardinti grėsmes ir turimas galimybes; ar sistema leidžia apie jas surinkti informaciją; ar iškyla optimalūs galimi sprendimai. Aiškumo elementai – aiškios galimybės, grėsmių numatymas laike ir aiškūs pasirinkimai. Tačiau pati sistema dažnai yra neaiški, joje vyrauja neapibrėžtumas, ir norimas aiškumo lygis nebūtinai yra pasiekiamas. Jei aiškumas ir neapibrėžtumas nurodo, kiek informacijos iš sistemos valstybė gali susirinkti, tai strateginė aplinka nurodo jos turinį – ką valstybė gali iš tos informacijos gauti. Kuo grėsmė yra tolimesnė ir mažesnė, tuo strateginė aplinka yra laisvesnė.²⁶ Šiuo atveju, naudojantis struktūriniais modifikatoriais ir sisteminiiais kintamaisiais, bus apibrėžiamas nepriklausomas kintamasis – tarptautinės sistemos aplinkybės, lėmusios Prancūzijos elgesį.

Autoriai nurodo sistemos vieneto lygio įsiterpiančius kintamuosius: lyderius, strateginę kultūrą, valstybės ir visuomenės santykius bei institucijas. Jie atspindi priežastis, kodėl valstybės būtent vienaip ar kitaip atsako į išorės stimulus. Lyderis – asmuo ar grupė, priimančias sprendimus, gaunantis ir kontroliuojantis informaciją, veikiamas psichologinių ir asmeninių aspektų. Strateginė kultūra lemia, kaip valstybės priima išorės grėsmes ir pagal jas keičiasi. Valstybės ir visuomenės santykis parodo, ar pastaroji pritaria pirmosios sprendimams, kaip vertina savo lyderius, ar gali užkirsti nepopuliariems sprendimams kelią, kaip smarkiai lyderiai yra priklausomi nuo savo rinkėjų. Nacionalinės institucijos iškristalيزuoja valstybės ir visuomenės santykį ir gali veikti kaip patikros ir balanso mechanizmai.²⁷ Prancūzija yra pusiau prezidentinė respublika, prezidentas pilnai atsako už visą vykdomą užsienio politiką, dalį vidaus politikos, todėl tai, kaip jis suvokia išorės grėsmes, yra kritinis aspektas, galintis tiesiogiai nulemti sprendimų priėmimą. Strateginė kultūra savo ruožtu kur kas mažiau priklauso nuo lyderio ir dažniausiai yra susiformavusi per ilgą laikotarpį priklausomai nuo valstybės istorijos, vertybių ir palaikomų tradicijų; ji gali įgalinti arba riboti sprendimų priėmėjus.

---

²⁵ Ibid, p. 40, 44

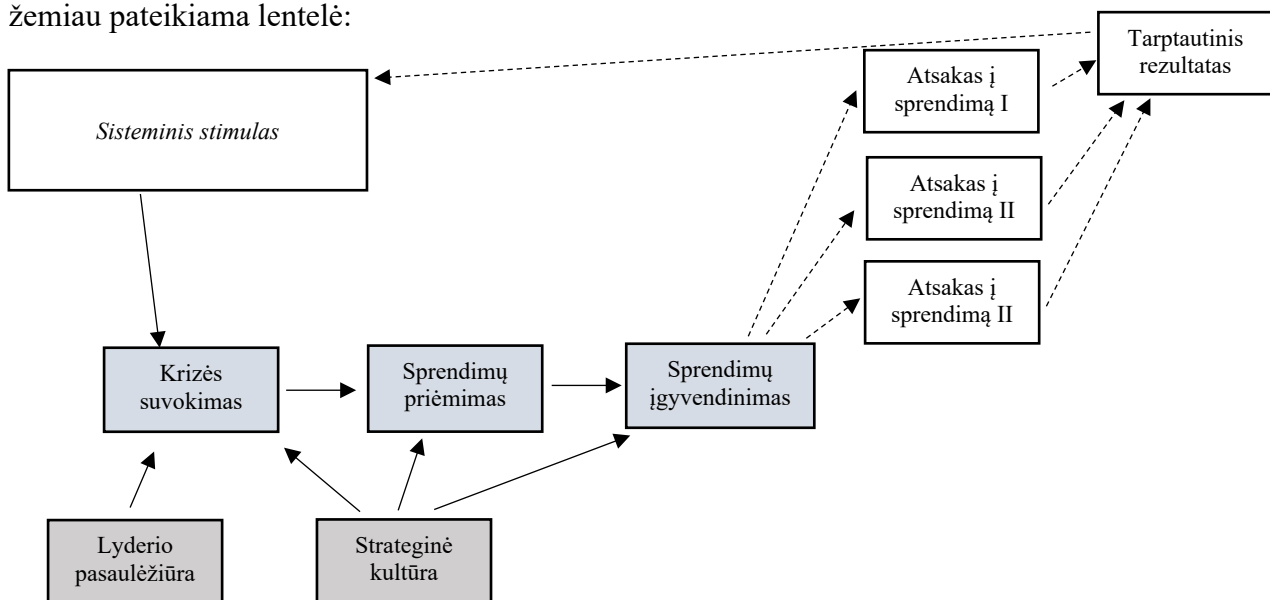
²⁶ Ibid, p. 46, 48, 50, 51, 52

²⁷ Ibid, p. 59

Daugiausia dėmesio bus skirta būtent šiems dviem įsiterpiančioms kintamiesiems: lyderiams (sprendimų priėmėjams) ir strateginei kultūrai.

Galiausiai šioje teorijoje išskiriami kintamieji, kurie priklauso nuo laiko ir dėl to teorijoje keičiasi, t.y., užsienio politikos rezultatai. Trumpuoju periodu lyderiai atsako į kilusias grėsmes naudodamiesi turimais ištekliais; vidutiniu periodu jie jau turi laiko bandyti nuspėti artimiausią ateitį, planuoti įprastas ar didžiąsias strategijas pagal savo turimą ar planuojamą galią, ideologiją, visuomenės spaudimą ir t.t.; ilguoju periodu priimami strateginiai sprendimai jau daro poveikį visai tarptautinei sistemai, atsiranda jų rezultatai. Priklausomai nuo laikotarpio įsiterpiančys kintamieji gali turėti didesnę ar mažesnę įtaką priklausomiems kintamiesiems, pavyzdžiui, trumpuoju periodu iškilus didelei grėsmei lyderio vaidmuo tampa labai svarbus, tačiau vidutiniu periodu jis blanksta, prisideda įvairios institucijos ir pan., ir dar mažiau blanksta kalbant apie didžiąsias strategijas.²⁸ Dėl to darbe E. Macrono užsienio politikos analizė, nors laikoma vidutinio periodo, norint susidaryti aiškesnį kontekstą bus lyginama su buvusių Prancūzijos prezidentų užsienio politika, atsekant strategijų elementus ir galimus pokyčius. Vis dėlto, kadangi pagrindinis atvejo analizėje tiriamas laikotarpis trunka vieną prezidento kadenciją (penkerius metus), tyrime atsisakoma trečiojo ir ketvirtojo autorių išskiriamų įsiterpiančių kintamųjų – valstybės ir visuomenės santykio bei institucijų veiklos ir įtakos, kurie reikšmingesnę įtaką daro tik kalbant apie ilgesnius periodus.

Siekiant geriau suprasti pagal neoklasikinio realizmo teoriją dėliojamą analizės modelį, žemiau pateikiama lentelė:

1 lentelė. Neoklasikinio realizmo užsienio politikos modelis. Parengta pagal Ripsmano et al. modelį

²⁸ Ibid, p. 82-87

1.3 Procesų atsekimo metodas

M. Ripsmanas et al. nurodo, kad neoklasikinio realizmo teorijos analizei siekiant išsiaiškinti priežastinius ryšius labiausiai tinkantis metodas yra procesų atsekimas.²⁹ Kadangi šiame darbe neketinama papildyti jau egzistuojančių teorijų, išrasti naujų arba kiekybiniu metodu patvirtinti tam tikrą jau aptiktą priežastinį mechanizmą, o tik išsiaiškinti specifines vienos valstybės trumpo laikotarpio veiksmus, pasekmes ir priežastis, pasitelkiamas Dereko Beacho ir Rasmuso Bruno Pedersenso aprašytas rezultatai paaškinantis procesų atsekimo metodas (*explaining-outcome process-tracing*). Kaip teigia autoriai, šiuo atveju teorijos yra pasitelkiamos kaip įrankis pamatyti, kas vyko konkrečioje situacijoje.³⁰ Pats mechanizmas tampa specifinis būtent vienam konkrečiam atvejui ir dažnai negali būti pritaikytas kitiems.

Beachas ir Pedersenas pateikia du galimus šio mechanizmo kūrimo metodus: pradėdant nuo teorijos, kuomet pagal skirtingas teorijas pasitelkiant empirinius duomenis sprendžiama, ar mechanizmas galėjo egzistuoti, ir pradėdant nuo empirinių duomenų, kuomet pagal juos bandomas kurti visiškai naujas mechanizmas. Kadangi pastarasis pasitelkiamas tais atvejais, kai įvykis yra mažai nagrinėtas, juo bus remiamasi ir šiame darbe. Autorių teigimu, remiantis šiuo metodu, tyrimas pradėdamas atsispiriant nuo jau įvykusio dominančio įvykio ir pagal empirinius duomenis bandant atsekti, kas iš tiesų įvyko.³¹ Vietoj skirtingų teorijų, reikalaujamų atliekant analizę pirmuoju būdu, šiuo atveju galima pasitelkti suformuluotas skirtingas prielaidas, kurias galima lyginti tarpusavyje ir taip atsekti, ar pasirinktas mechanizmas yra labiausiai tikėtinas. Kaip ir Ripsmanas et al., autoriai sutinka, kad procesas laikomas baigtiniu, kai yra išnagrinėjami visi logiškai tinkantys aspektai ir sprendžiama, ar įvykis yra geriausiai paaškinamas būtent šiomis, o ne kitomis priežastimis, to įrodymui lyginant jau anksčiau aptiktus mechanizmus ar teorijas su gautomis išvadomis.³²

Nors Beacho ir Pedersenso pateiktas būdas ieškoti mechanizmą kuriančių procesų reikalauja plataus empirinių duomenų zondavimo ir lyginimo siekiant atrasti besikartojančius aspektus, neoklasikinio realizmo teorija iš karto pateikia logiškus kintamuosius, nuo kurių galima pradėti. Ja bus naudojamosi siekiant tirti pagrindinę darbe išsikelto hipotezę. Tai nereiškia, kad šie kintamieji yra vieninteliai, kuriais privaloma remtis – į analizę galima įtraukti ir kitus tyrėjui atrodančius svarbiais įvykius ar aspektus – tačiau jie suteikia pakankamą platformą, nuo kurios galima atsispirti. Kaip jau minėta anksčiau ir kaip teigia patys autoriai, nėra vieno teisingo

---

²⁹ Ibid, p. 132

³⁰ Derek Beach, Rasmus Brun Pedersen, *Process-Tracing Methods: Foundations and Guidelines* (University of Michigan Press, 2019), p. 281-282

³¹ Ibid, p. 286

³² Ibid, p. 286-287

mechanizmo ar būdo jam atrasti, kaip ir nebūtina (o kartais – ir neįmanoma) pateikti vienintelę teisingą įvykio priežastį. Net jei viena hipotezė galiausiai yra patvirtinama kaip teisinga ir turinti pakankamai įrodymų, tai nereiškia, kad kitos galimos hipotezės bus neteisingos (kaip pavyzdį autoriai pateikia karą, kurio pradžia dažniausiai lemia daugiau, nei viena priežastis).³³ Be to, procesų sekimo metodas, pasak autorių, neturėtų pateikti deterministinių, griežtų išvadų („taip tikrai buvo“ arba „taip tikrai nebuvo“) – kiekvienas mechanizmas ir kiekviena jo dalis pirmiausia remiasi tyrėjo jiems suteikiamu pasitikėjimu, kad *veikiausiai* taip nutiko ir kažkurie konkretūs įrodymai *geriausiai* tai patvirtina.³⁴

Ripsmanas et al. rekomenduoja empirinius duomenis rinkti pirmiausia iš pirminių šaltinių, t. y., sprendimų priėmėjų dokumentų, memuarų, kalbų ar interviu, juos papildant antriniais šaltiniais.³⁵ Pastarieji praverčia tuomet, kai pirminiai šaltiniai yra sunkiai prieinami, tačiau remiantis vien jais gali būti neišvengiamas nuokrypis nuo tikrųjų priežasčių atsekimo.³⁶ Beachas ir Pedersenas išskiria keturias vadinamųjų empirinių *įkalčių* rūšis: *tendencijų įkalčiai (pattern evidence)*, kuriuos sudaro statistiniai duomenys, atsispindintys realybėje ir galintys ją pagrįsti; *sekos įkalčiai (sequence evidence)*, nurodantys tam tikrą mechanizmo siūlomą (tikėtiną) įvykių chronologiją (jei tyrimo metu randama, kad chronologija buvo suardyta, griūtų ir iš anksto tyrėjo priimta tam tikra hipotezė. Pavyzdžiui, šiame darbe autorė iš anksto iškėlusį hipotezę, kad Prancūzijos užsienio politikos sprendimų priėmėjai nesurinko visos atitinkamos informacijos prieš priimdami sprendimą bei išsikeldami tikslus, ir ieško tą pagrindžiančių įrodymų. Jei tokių įrodymų nebūtų rasta arba būtų rasti ją paneigiantys, automatiškai griūtų ir iš anksto priimta versija); *pėdsakų įrodymai (trace evidence)*, kurie patys iš savęs pateikia pagrindimą savo egzistavimu (pavyzdžiui, įrašas darbotvarkėje apie susitikimą; šių įrašų neradus hipotezė taip pat silpnėtų); *ataskaitų įrodymai (account evidence)*, susidedantys iš empirinių duomenų – vaizdo įrašai, kalbų ar susitikimų transkripcijos, interviu ir t.t.³⁷

Įrodymų svorį Beachas ir Pedersenas matuoja pasitelkdami *empirinio unikalumo (empirical uniqueness)* ir empirinio tikrumo (*empirical certainty*) rodiklių skalę ir klausimą, ar įrodymo šaltiniu galima pasitikėti. Pirmasis rodiklis nurodo, ką įrodymas reiškia tiriamame kontekste nepriklausomai nuo to, ar vyko numanomas mechanizmas, antrasis – ar nerasto įrodymo iš tiesų nėra mechanizme. Jei įrodymas tikrai reiškia tą, ką numanė ir tyrėjas, bei jei pasitikima jo šaltiniu, tuomet įrodymas laikomas aukšto patikimumo. Antra vertus, tai, kad įrodymo nebuvo galima rasti nepaisant to, kad teorinis mechanizmas jį nurodo, dar nereiškia, kad mechanizmas neveikia ir yra neteisingas –

---

³³ Ibid, p. 42

³⁴ Ibid, p. 174

³⁵ Ripsman et al., p. 133

³⁶ Ibid, p. 137

³⁷ Beach, Pedersen, p. 172

paprasciausiai gali būti, kad įrodymo rasti neįmanoma dėl kitų priežasčių³⁸ (pvz., neatliktas ar ištrintas įrašas), tačiau tokiu atveju tyrėjas taip pat negalėtų daryti jokių išvadų.

Empirinių duomenų rinkimas priklauso nuo aiškiai suformuluoto numanomo priežastinio mechanizmo. Darbe suformuluota hipotezė, kad Prancūzijos užsienio politika nepavyko pervertinus turimą įtaką, dėl to buvo išsikelti pernelyg aukšti tikslai, kurie savo ruožtu nebuvo pasiekti. Pagal neoklasikinio realizmo teoriją, rinkti empirinius duomenis reikia pradėti nuo dviejų pagrindinių įsiterpiančių kintamųjų: lyderio (šiuo atveju – Prancūzijos prezidento) ir strateginės kultūros. Kiti duomenys privalomai pasitelkiami siekiant susidaryti kuo geresnį kontekstą bei patvirtinant arba atmetant rastų įrodymų svorį.

Ripsmanas et al. pernelyg neišsiplečia kalbėdami apie pirminius ir antrinius šaltinius, tačiau šią spragą užpildo Beachas ir Pedersenas. Jų teigimu, vieni patikimiausių šaltinių yra archyvinė medžiaga. „Švelniaisiais“ šaltiniais jie vadina memuarus, kalbas, laiškus ir kitus pirminius šaltinius. Interviu, nors ir duotas paties sprendimų priėmėjo, nebūtinai gali būti patikimas dėl asmens prastos atminties, spaudimo iš išorės ir kt. Panašiai ir antriniai, arba istoriniai, šaltiniai, kurie gali būti iškraipomi jų autorių. Skirtingai nei dauguma kitų mokslininkų, Beachas su Pedersenu neskuba atmesti žiniasklaidos, kadangi patikima redakcija visada patikrins savo šaltinius ir dažnai informaciją pateiks objektyviai³⁹. Siekiant kuo geriau užtikrinti įrodymų ir šaltinių patikimumą bei svorį, autoriai siūlo naudoti *trianguliacijos* metodą, kuomet kiekviena įrodymo dalis yra vertinama kritiškai ir lyginama su kito nepriklausomo šaltinio įrodymu.⁴⁰

Šiame darbe bus pasitelkiami oficialūs Prancūzijos vyriausybės pateikiami dokumentai, prieinami iš elektroninių archyvų (susitikimų išrašai, strategijos), sprendimų priėmėjų interviu žiniasklaidai, kalbos ir komentarai, antriniai šaltiniai, analizuojantys E. Macrono ir jo pirmtakų užsienio politiką Vidurio Rytuose ir Levante bei Prancūzijos veikimą tarptautinėse organizacijose, statistiniai duomenys (visuomenės apklausos, ekonominiai rodikliai, valstybių sektorių veiklos efektyvumo rodikliai) bei žiniasklaidoje pasirodantys straipsniai ar informacija, nušviečiantys pagrindinius 2017–2022 m. užsienio politiką galinčius įtakoti atitinkamus ir kontekstinius įvykius.

---

³⁸ Ibid, p. 196-197

³⁹ Ibid, p. 213-222

⁴⁰ Ibid, p. 205

2. E. MACRONO UŽSIENIO POLITIKOS LIBANE ANALIZĖ

2.1 Prancūzijos ir Libano santykių kontekstas

Prieš pradėdant patį tyrimą pradžioje glaustai aprašomas pagrindinis jam reikalingas kontekstas. Pirma, apžvelgiami esami Prancūzijos ir Libano dvišaliai santykiai atsižvelgiant į ekonominius ir viešosios diplomatijos ryšius ir abiejų valstybių diasporas, siekiant nustatyti, kokie apskritai yra šių dviejų valstybių santykiai. Antra, apibrėžiamas nepriklausomas kintamasis – tarptautinė sistema, veikianti Prancūzijos elgesį. Vėliau nagrinėjami du pagal neoklasikinę teoriją išskirti įsiterpiančios kintamieji – lyderio pasaulėžiūra ir strateginė kultūra. Šie du aspektai yra labiausiai aktualūs turint omenyje nagrinėjamą laikotarpį ir galimą Prancūzijos sprendimams daromą įtaką – informacija apie šiuos tris (nepriklausomą ir įsiterpiančius) kintamuosius padės geriau suprasti vienų ar kitų sprendimų motyvus.

2.1.1 Dvišaliai Prancūzijos ir Libano santykiai

Kadangi darbe pagrindinis klausimas siejamas su Prancūzijos užsienio politika Libane, neišvengiamai derėtų atkreipti dėmesį į abiejų valstybių tarpusavio santykius – kurie neoklasikinio realizmo teorijoje matuojami „kietąja“ galia. Vis dėlto, kadangi Prancūzijos ir Libano dvišaliai santykiai remiasi ne tik bendra istorija, bet ir emociniu ryšiu, susiformavusiu kolonijiniu laikotarpiu, šiame darbe abiejų valstybių ryšiai taip pat bus tiriami kontekstą papildant informacija apie „švelniusius“ rodiklius – kultūrinį bendradarbiavimą ir viešąją diplomatiją.

Penktojoje respublikoje Ch. de Gaulle'io dėka suformuotoje Prancūzijos užsienio politikoje karinė galia yra matoma kaip vienas pagrindinių įrankių užtikrinti šalies reputaciją ir svarbą tarptautinėje arenoje bei galimybę elgtis nepriklausomai nuo kitų valstybių. Šią užsienio politikos liniją tęsė ir kiti Prancūzijos prezidentai, įskaitant ir E. Macroną. Vis dėlto Libane Prancūzijos karinės intervencijos nebuvo dažnos – buvusiai kolonijai atkovoju nepriklausomybę prancūzų armija buvo naudojama tik kaip JT laikinųjų pajėgų Libane (UNIFIL) dalis arba kartu su Vakarų sąjungininkėmis (1982–1984 m. su Jungtine Karalyste, Italija ir JAV, angl. *Multinational Force in Lebanon*). Be karinių operacijų, Prancūzija aktyviai dalyvavo taikos derybose – 1989 m. siekiant Libano pilietinio karo pabaigos Taifo susitarimu, 1996 m. sprendžiant konfliktą tarp Libano ir Izraelio (kartu su JAV ir Sirija), 2006 m. JT įkuriant tribunolą dėl Libano premjero Rafiqio Haririo nužudymo tyrimo, 2007 m. padedant Libanui išsirinkti naują prezidentą, bei 2013 m. Libanui įsitraukus į Sirijos pilietinį karą. Per UNIFIL misiją Prancūzija rengia bendrus mokymus su Libano kariuomene, bei pagal dvišales sutartis ir kartu su JT skiria milijonus eurų valstybės saugumo institucijoms.⁴¹

⁴¹ French Ministry for Europe and Foreign Affairs, Lebanon [žiūrėta 2022-02-15]

Po Libano pilietinio karo, pasibaigusio 1990 m., jau 1996 m. prezidentas Jacquesas Chiracas paprašytas pačių libaniečių įsitraukė į konflikto tarp Libano ir Izraelio sprendimą dėl trijų priešasčių: pirma, nepaisant to, kad Prancūzija nebeturi savo protektorato, Libanui jaučianti ypatingus sentimentus; antra, prezidentas palaikė artimus ryšius su R. Haririu bei tikėjosi su jo pagalba įtvirtinti Libane ir savo ekonominius interesus; trečia, Prancūzijos skelbta „Nauja arabų politika“ būtų pasitvirtinusi beprasme, jei prancūzai kritiniais momentais liktų nuošalyje.⁴² J. Chiracas taip pat davė Libanui pilno suvereniteto pažadą.⁴³ 2005 m. po R. Haririo nužudymo J. Chiracas aktyviai įsitraukė į jo žūties tyrimą, po įvykio prasidėjusios Kedrų revoliucijos deeskalaciją ir skaidrių rinkimų rengimą veikiant kartu su JAV ir JT.⁴⁴ Autorių Sami E. Baroudi ir Imad Salamey aiškinimu, auganti Sirijos parama Irano remiamai „Hizbullah“ ir radikalėjantiems palestiniečių pabėgėliams kėlė rimtą saugumo grėsmę Vakarų valstybėms.⁴⁵ Jie teigia, esą šiuo atveju Prancūzija rėmė Ameriką ne tik siekdama atkurti tvarką buvusioje kolonijinėje teritorijoje, bet ir nenorėdama prarasti svarbaus partnerio ir parodyti JAV ištikimybę ypač to, kai pastarosios 2003 m. pradėjo karą su Iraku.⁴⁶

Tai, kad Nicola Sarkozy, 2007 m. perėmęs Prancūzijos vadovo postą, išlaikė Libaną akirytyje, parodo faktas, jog pirmas Prancūzijos užsienio ministro oficialus vizitas buvo būtent į Libaną.⁴⁷ N. Sarkozy išliko ištikimas savo pirmtako ir apskritai Prancūzijos užsienio politikai bei skatino Vakarų valstybių sandraugą. Vis dėlto, skirtingai nei JAV, kurios dėl karo su terorizmu buvo linkusios mažiau šnekėti ir daugiau veikti, N. Sarkozy labiau linko į diplomatinėmis priemonėmis grįstus konfliktų sprendimus ir nenorėjo per prievartą skleisti demokratinių vertybių.⁴⁸ Prancūzijos prezidentas, nenukrypdamas nuo J. Chiraco užsienio politikos krypties, taip pat pabrėžė Libano nepriklausomybės svarbą.⁴⁹ Tačiau nepaisant to, kad N. Sarkozy 2008 m. konfliktą užbaigusį Dohos susitarimą laikė prancūzų diplomatijos pergale,⁵⁰ dėl noro užmegzti glaudesnius santykius su regione įtaką išlaikančia Sirija, Prancūzijos remiamų Libano politinių grupių neveiksnumo ir atviros konfrontacijos su „Hizbullah“ vengimo po 2008 m. Paryžiaus dėmesys Beirutui ėmė slopti.⁵¹

2011 m. prasidėjęs Arabų pavasaris Libano visiškai neaplenkė, tačiau ir nepaliko skęsti tokiuose neramumuose, kaip kitas Vidurio Rytų valstybes. Tais metais prasidėję libaniečių protestai ir dvejus metus trukęs nesugebėjimas suformuoti Vyriausybės lėmė užsitęsusią politinę krizę, kurią

---

⁴² Wood, „Chirac’s ‘New Arab policy’“, p. 567

⁴³ Miron Lakomy, „The ‘Arab Spring’ in the French Foreign Policy“, *Central European Journal of International and Security Studies*, 2012, 6:3, p. 69

⁴⁴ Sami E. Baroudi, Imad Salamey, „US-French Collaboration on Lebanon: How Syria’s Role in Lebanon and the Middle East Contributed to a US-French Convergence“, *The Middle East Journal*, 2011, 65:3, p. 407

⁴⁵ Ibid, p. 424

⁴⁶ Ibid, p. 425

⁴⁷ Herscho, Schumacher, p. 27

⁴⁸ Tsilla Hershco, „Sarkozy’s Policy in the Middle East: A Break with the Past?“, *Insight Turkey*, 2009, 75-91, p. 77

⁴⁹ Hershco, p. 82

⁵⁰ Ibid, p. 85

⁵¹ Baroudi, Salamey, p. 418

tik dar labiau kaitino konfliktas Sirijoje, 2013 m. prasiveržęs pro valstybės sienas į Libaną.⁵² Arabų pavasario metu N. Sarkozy dėmesys didžiąja dalimi buvo skirtas kitoms Vidurio Rytų valstybėms – Sirijai, Libijai ar Tunisui. 2012 m. prezidentu išrinkto F. Hollande'o kiek atsainų požiūrį į Libaną parodo dar tais pačiais metais neplanuotas apsilankymas Beirute vizito Vidurio Rytuose metu nepaisant jau tuo metu šalyje vykstančios krizės, kurio metu Libanui buvo pažadėtos garantijos šalies suverenitetui ir stabilumui išlaikyti.⁵³ Tačiau Sirijos pilietiniam karui keliant vis didesnę grėsmę išprovokuoti nestabilumą dėl Libane veikiančios ir Sirijos prezidentą remiančios „Hizbullah“, F. Hollande'as jau 2013 m. pažadėjo esant reikiamybei remti Beirutą ginklais.⁵⁴ Antras iš dviejų prezidento vizitų Libane įvyko 2016 m., kuomet F. Hollande'as dar kartą patvirtino karinę ir finansinę paramą.⁵⁵

Paryžius niekada pilnai nepaleido Beiruto iš akiračio, tačiau jam skiriamas dėmesys labiau priklausė nuo pačiame Libane arba regione vykstančių neramumų. Kitaip tariant, tol, kol Libanas nesvyruodavo ant rimtų krizių slenksčio, Prancūzija pernelyg smarkiai nesikišo į valstybėje vykstančius procesus, ir tik kilus grėsmei esamam *status quo* imdavo reikštis aktyviau. Pastebima besitęsianti Prancūzijos linija užtikrinti Libano suverenitetą. Be to, antraeilį Libano vaidmenį Prancūzijos užsienio politikoje parodo ir tai, kad dažnai Paryžius didesnes karines ir ekonomines pastangas mesdavo kitoms regiono valstybėms, pavyzdžiui, Arabų pavasario atveju. Kelių E. Macrono pirmtakų trumpa užsienio politikos analizė parodo, kad Paryžius šalyje veikė labiau skatinamas savų interesų ir norėdamas išlaikyti pusiausvyrą – sutramdyti „Hizbullah“, neleidžiant Libane įsivyrėti kitiems Sirijos ar Irano rėmėjams arba valdžioje išlaikyti prancūzams palankius politikus. Vis dėlto E. Macrono užsienio politikos aktyvumas Libane labiau galėtų būti lyginamas su J. Chiraco, nei N. Sarkozy ar juolab F. Hollande'o pastangomis.

Ekonominis Paryžiaus ir Beiruto bendradarbiavimas yra asimetrinis – Prancūzija į Libaną eksportuoja kur kas daugiau, nei atvirkščiai. 2020 m. Libanas į Prancūziją eksportavo prekių ir paslaugų už 42,3 mln. eurų, o Prancūzija į Libaną – už 400 mln. eurų.⁵⁶⁵⁷ Tarp Libano eksporto partnerių Prancūzija 2019 m. buvo 14-toje, 2020 m. – 20-toje vietoje, pagal importą – atitinkamai 8-

---

⁵² Fakhoury, p. 12, 15

⁵³ „Hollande pledges support for Lebanon“, *RFI*, 2012-11-04 <https://www.rfi.fr/en/france/20121104-hollande-pledges-support-lebanon> [žiūrėta 2022-03-15]

⁵⁴ „French president says will supply arms to Lebanon army if asked“, *Reuters*, 2013-12-29 <https://www.reuters.com/article/uk-lebanon-saudi-hollande-idUKBRE9BS09O20131229> [žiūrėta 2022-03-15]

⁵⁵ „France's Hollande pledges military, financial support to Lebanon“, *France 24*, 2016-04-16 <https://www.france24.com/en/20160416-france-diplomacy-hollande-middle-east-tour-lebanon-jordan-egypt-refugees-crisis> [žiūrėta 2022-03-15]

⁵⁶ Trading Economics, „Lebanon exports to France“ <https://tradingeconomics.com/lebanon/exports/france> [žiūrėta 2022-03-15]

⁵⁷ Trading Economics, „France exports to Lebanon“ <https://tradingeconomics.com/france/exports/lebanon> [žiūrėta 2022-03-15]

toje ir 9-toje vietoje.⁵⁸ Prancūzijos TUI Libane 2017 m. siekė 612 mln. eurų (daugiau nei dvigubai nuo 2010 m.), šalyje veikė beveik 100 prancūzų įmonių.⁵⁹ Oficiali Prancūzijos parama vystymuisi Libanui per dvišalius ir daugiašalius susitarimus 2018 m. siekė 83 mln., 2019 m. – 160 mln. eurų. Vis dėlto Beirutas nepatenka tarp dešimties didžiausių prancūzų paramos gavėjų (2019 m.), regione jį lenkia tokios valstybės, kaip Marokas, Alžyras, Tunisas, Egiptas, Turkija (apskritai didžioji dalis Prancūzijos paramos vystymuisi yra nukreipta į Sachelio regioną).⁶⁰ Iš statistikos galima pastebėti, kad pastaraisiais metais ekonominis Prancūzijos ir Libano bendradarbiavimas silpsta, o prancūzų vaidmenį (neskaitant TUI, kurių didžiausią dalį iš Europos vis dar sudaro Prancūzijos investicijos) Libane pamažu perima kitos valstybės – JAV, Šveicarija, Kinija, Graikija, Rusija, Italija ir kt.

Nepaisant to, kad abiejose valstybėse kitos gyventojai sudaro palyginus mažą dalį bendros populiacijos (Libane gyvena maždaug 23 tūkst. prancūzų, Prancūzijoje – apie 210 tūkst. libaniečių), Prancūzija išlaiko norą plėsti savo švelniąją įtaką per įvairias diplomatinės bei švietimo institucijas ir organizacijas. Libane, be Prancūzijos ambasados, veikia aštuoni Prancūzų instituto padaliniai, 6 licėjai ir 34 kitos akredituotos mokyklos.⁶¹ Nors Libane prancūzų kalba nėra oficiali ar privaloma, ji vis dar naudojama oficialiuose šaltiniuose, 45 proc. libaniečių kalba prancūziškai (kaip užsienio kalbos jos mokoma mokyklose ir aukštojo mokslo institucijose, dažnai pralenkiant anglų. Nors baiminamasi, kad anglų kalba daro neigiamą įtaką prancūzų kalbos paplitimui ir naudojimui, pastaroji statistiškai vis dar užima pirmą vietą⁶²).

Dalis Libane veikiančių žiniasklaidos priemonių pateikia informaciją ir arabų, ir prancūzų kalbomis, šalyje vis dar veikia išimtinai prancūzų kalba leidžiama spauda (*L'Orient-Le Jour*), prieinama ir žiniasklaida iš Prancūzijos (dienraštis *France 24*, radijas *Radio France Internationale*, televizija *TV5Monde*). Medijų analitikai pastebi, kad dėl politinių neramumų vietinė žiniasklaida patyrė didelių nuostolių, daug redakcijų buvo priverstos užsidaryti, išlikusios nėra pakankamai objektyvios ir susiskaldžiusios, trečdalis žiniasklaidos yra valdoma politikų arba su jais susijusių asmenų,⁶³ medijų atstovai persekiojami už politikų kritiką,⁶⁴ tad priėjimas prie Prancūzijos (ar apskritai užsienio žiniasklaidos šaltinių) tampa dar svarbesnis. Patikimų duomenų apie tai, kiek Libano gyventojų naudojami Prancūzijos arba prancūzų kalba pateikiama žiniasklaida, rasti nepavyko.

---

⁵⁸ Chamber of Commerce, Industry and Agriculture of Beirut and Mount Lebanon, „Foreign Trade Report 2020“, 2020, p. 4-5

⁵⁹ French Ministry for Europe and Foreign Affairs, Lebanon [žiūrėta 2022-03-16]

⁶⁰ OECD iLibrary, „Development Co-operation Profiles, France, Bilateral ODA by recipient country“ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/29927d90-en/index.html?itemId=/content/component/5e331623-en&csp=b14d4f60505d057b456dd1730d8fcea3&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter> [žiūrėta 2022-03-16]

⁶¹ French Ministry for Europe and Foreign Affairs, Lebanon [žiūrėta 2022-03-16]

⁶² Jean-Louis Ballais et al., „The Place of the French Language in Arabic-Speaking Mediterranean“, kn. *Handbook of the Changing World Language Map*, sud. S. D. Brunn et al. (Springer, 2018), p. 4-5

⁶³ Media Landscapes, Lebanon, „Overview“ <https://medialandscapes.org/country/lebanon> [žiūrėta 2022-03-16]

⁶⁴ Reporters Without Borders, Lebanon <https://rsf.org/en/lebanon> [žiūrėta 2022-03-16]

Viena pagrindinių Prancūzijos kultūrinės sklaidos institucijų Libane galima laikyti Prancūzų institutą, kuris įsikūręs šešiuose didžiausiuose šalies miestuose. Jis rengia edukacinius, kultūrinius (kino, teatro, dailės, muzikos) renginius, taip pat organizuoja menininkų mainus, teikia jiems paramą ir apgyvendinimą, bendradarbiauja su aukštojo mokslo ir kitomis viešosiomis įstaigomis.⁶⁵ Beirute taip pat veikia Prancūzijos vystymosi agentūra, teikianti humanitarinę pagalbą pažeidžiamoms visuomenėms, užtikrinanti priėjimą prie sveikatos apsaugos ir švietimo, stiprinanti privatų sektorių ir plėtojanti tvarų miestų augimą.⁶⁶

Libano įtaka Prancūzijoje dažniausiai pasireiškia per šalyje esančią diasporą, tačiau nebūtinai dėl pačių valstybinių institucijų iniciatyvos. Dėl istorinio Paryžiaus statuso libaniečių aktyse ir panašios perimtos teisinės ir švietimo sistemos bei kultūros per pastaruosius didžiausius Libano konfliktus emigruoti pasiryžę piliečiai rinkosi būtent Prancūziją (trimis gausiausiomis emigracijos bangomis gali būti laikomos 1975 m. prasidėjus pilietiniam karui, 2006 m. vykus konfliktui tarp Izraelio ir „Hizbullah“ bei 2019 m. prasidėjus masiniams protestams prieš vykdomąją valdžią). Nepaisant to, kad Libanas yra ekonomiškai smarkiai priklausomas nuo emigrantų, kol kas pastovios Beiruto politikos diasporos atžvilgiu nėra. Emigrantai veikia patys buriasi į bendruomenes ir palaiko tvirtus ryšius su tėvynėje likusiais libaniečiais, domisi Libano naujienomis ir bendrauja su kitose šalyse gyvenančiais tėvynainiais.⁶⁷

Surinkti duomenys leidžia teigti, kad Prancūzija iki šiol išlaiko kur kas didesnę įtaką Libanui politinė, ekonomine ir kultūrine prasme, nei atvirkščiai. Vis dėlto pamažu stebimas prancūzų ekonominės galios Libane silpnėjimas, kas iš dalies gali lemti ir besitraukiančią jų įtaką šalyje. Tai, kad Libanas iki šiol neturi nuoseklios politikos Prancūzijoje nepaisant gana gausios ten esančios diasporos, nestiprina abiejų valstybių santykių.

2.1.2 Sisteminiis stimulus: situacija Vidurio Rytuose ir grėsmės Prancūzijai

Neoklasikinio realizmo teorijoje nepriklausomu kintamuoju (sisteminiu stimulu) yra tarptautinėje sistemoje vykstantys galios pokyčiai. Ripsmanas et al. tokį jo traktavimą praplečia įterpdami struktūrinius modifikatorius (geografiją ir technologijas) bei sisteminius kintamuosius – aiškumą ir strateginę aplinką. Pasinaudojant Davido Desslerio „biuro pastato“ metafora, šie modifikatoriai ir sisteminiai kintamieji yra svarbūs analizei, nes netiesiogiai lemia Prancūzijos elgesį tarptautinėje sistemoje – geografija panašiai kaip „pastato“ sienos riboja „darbuotojų“ judėjimą, technologijos įgalina apeiti iškilusias kliūtis, aiškumas (arba veikia jo stoka) lemia, kad „pastate“ pasitaikys spąstų, apie kuriuos „darbuotojai“ gali nutuokti, bet negali išvengti.

⁶⁵ Institut Francais Liban, <https://institutfrancais-liban.com/#/> [žiūrėta 2022-03-17]

⁶⁶ French Ministry for Europe and Foreign Affairs, Lebanon [žiūrėta 2022-03-17]

⁶⁷ Dalia Abdelhady, „Beyond Home/Host Networks: Forms of Solidarity among Lebanese Immigrants in a Global Era“, *Identities: Global Studies of Culture and Power*, 13:3, 2006, p. 436

2017 m. E. Macronui perėmus prezidento postą, tarptautinė sistema buvo sunkiai nuspėjama dėl kelių priežasčių. Pirma, nuo 2016 m. JAV – svarbiausių Prancūzijos sąjungininkių, bet tuo pačiu ir varžovių Vidurio Rytuose – valdė neprognozuojamas ir populistinių pažiūrų besilaikantis D. Trumpas, linkęs į protekcionizmą ir nekonvencinius užsienio politikos sprendimus. Antra, tais pačiais 2016 m. Jungtinė Karalystė – svarbiausia Prancūzijos sąjungininkė Europoje – po referendumo pradėjo „Brexit“ procesą. Tad Paryžius per vienerius metus atsidūrė padėtyje, kuomet pasitikėti buvusiais sąjungininkais tapo rizikinga – viena vertus, tai lėmė mažesnį situacijos aiškumą, antra vertus, tai stiprino prancūzų strateginės autonomijos argumentą.

2015 m. patyrus du didelius terorizmo išpuolius – teatre „Bataclan“ ir „Charlie Hebdo“ žurnalo redakcijoje, o 2016 m. – dar vieną išpuolį Nicoje, terorizmas tapo pirma ir svarbiausia Prancūzijos saugumo grėsme. Tą rodo ir karinės operacijos – „Barkhane“, pradėta 2014 m. ir skirta kovoti su režimo destabilizacija ir augančia terorizmo grėsme Malyje, bei nuo 2015 m. vykstančią ir kovai su terorizmu valstybėje skirtą „Sentinelle“. Padėties negerino ir tai, kad pačioje Prancūzijoje gyvena palyginus didelė musulmonų diaspora - 2016 m. duomenimis, Prancūzijoje gyveno 5,7 mln. musulmonų (daugiausiai visoje ES), kurie sudarė 8,8 proc. populiacijos.⁶⁸ Iš visų 2018 m. šalyje registruotų imigrantų 25 proc. sudarė atvykę iš Tuniso, Maroko ir Alžyro.⁶⁹ Kaip viename interviu išsireiškė pats E. Macronas, Prancūzija susiduria su integracijos problema, kuomet šalyje gimę ir užaugę musulmonai save priskiria ne prie prancūzų, bet prie radikalėjančių islamistų.⁷⁰ Prancūzijos valdžiai tenka laviruoti tarp noro užtikrinti valstybės sekuliarumą (*laïcité*) ir dėl to daugėjančių radikalių islamistų vykdomų teroristinių atakų, tačiau tokia politika kenkia valstybės įvaizdžiui Vidurio Rytuose ir Sachelyje.

Pačiuose Vidurio Rytuose ir Sachelyje situacija nebuvo geresnė. Operacija „Barkhane“, nepaisant didelių skirtų išlaidų, neatnešė norimų rezultatų ir 2021 m. ją teko nutraukti. 2015 m. su Iranu pasirašytas Branduolinio nusiginklavimo susitarimas (angl. *Joint Comprehensive Plan of Action, JCPOA*) pakibo ant plauko iš jo 2018 m. pasitraukus JAV – E. Macronas šį žingsnį pavadino „klaida“.⁷¹ Teheranas savo ruožtu paskelbė taip pat nebesivadovausiantis susitarimo reikalavimais mažinti sodrinamo urano kiekius ir tikimybė, kad valstybė sukurs branduolinį ginklą, tapo grėsmingai didelė. Šiuo atveju Iranas ir jo turima įtaka yra svarbus aspektas, kadangi valstybė yra pagrindinė Libane veikiančios „Hizbullah“ rėmėja ir ginklų tiekėja.

---

⁶⁸ „5 Facts about the Muslim Population in Europe“, Pew Research Center, 2017 <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/11/29/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/> [žiūrėta 2022-03-24]

⁶⁹ Ministère de l'Intérieur – Direction générale des étrangers en France, „L'immigration en France, données du recensement 2018“, 2021

⁷⁰ „Entretien exclusif : Emmanuel Macron répond à Brut“, nufilmuota 2020 m., Youtube vaizdo įrašas, 55:00-56:40, paskelbta „Brut“, 2020-12-04 https://www.youtube.com/watch?v=IvkewyupR_8&ab_channel=Brut

⁷¹ „The Latest: Macron calls US exit from Iran deal a ‘mistake’“, *AP News*, 2018-05-09 <https://apnews.com/article/ap-top-news-tehran-germany-international-news-donald-trump-bb6dd8120b824d529132bcd9ba9e612b> [žiūrėta 2022-03-26]

Dar vienas tarptautinę sistemą išbalansavęs įvykis, neprisidėjęs skaidrumo, buvo 2020 m. pradžioje visame pasaulyje išplitusi COVID-19 pandemija, privertusi valstybes užverti sienas ir sustabdžiusi ištisus verslo sektorius. Nors Vakarų valstybės krizę be aiškiai numatomos pabaigos galėjo išgyventi lengviau, labiau pažeidžiamose regionuose – Lotynų Amerikoje, Afrikoje ir Vidurio Rytuose – kilo dar viena augančio skurdo, bado ir politinių režimų nestabilumo grėsmė. Libanas, politinę krizę išgyvenantis nuo 2019 m., pandemijai taip pat nebuvo pasiruošęs, tad po ekonomikos nuosmukio ir didėjančios infliacijos prisidėjo smūgis sveikatos sistemai, vėliau – ir nepakankamas vakcinacijos lygis.

Nagrinėjant E. Macrono užsienio politikos Libane klausimą, ko gero mažiausiai klaustukų kelia geografija ir technologinės galimybės, nes abu struktūriniai modifikatoriai šiuo atveju turi mažai įtakos. Technologinis pažangumas Prancūzijai galėjo užtikrinti daugiau ramybės dėl gero kariuomenės paruošimo ir pajėgumų susitvarkyti su COVID-19 pasekmėmis. Antra vertus, atsižvelgiant į aukščiau išvardintą tarptautinės sistemos kontekstą, galima matyti, kad sprendimų priėmimui reikalingo aiškumo stigo. Neapibrėžta situaciją vertė ne tik pokyčiai tarp didžiųjų pasaulio galių – JAV, Jungtinės Karalystės ir didėjančios Kinijos įtakos – bet ir papildomi trukdžiai, kurių nė viena valstybė negalėjo kontroliuoti ir numatyti, pavyzdžiui, pandemija. Tad Paryžiui teko laviruoti tarp kelių grėsmių iš išorės – neprognozuojamos D. Trumpo užsienio politikos ir JAV atsitraukimo iš „pasaulio policininko“ vaidmens; „Brexit“ atneštos naujos galios balanso permainos pasaulyje ir ypač – ES, Bendrijoje atsirandančio vakuomo ir baimės, kad britų pavyzdžiu paseks ir daugiau šalių; augančios Irano branduolinio ginklo grėsmės ir didėjančios įtakos Vidurio Rytų regione; nestabilia išliekančios situacijos Sachelyje (pastarosios dvi grėsmės taip pat tiesiogiai siejasi su didėjančia terorizmo tikimybe). Neapibrėžtoje ir neaiškioje aplinkoje Paryžius ėmė dar tvirčiau skleisti ES strateginės autonomijos idėją, norėdamas Europą paversti mažiau priklausomą nuo nepastovių partnerių ir išlaikyti Bendrijos, o tuo pačiu ir pačios Prancūzijos, įtaką tarptautinėje arenoje.

2.1.3 Įsiterpiantis kintamasis: lyderio pasaulėžiūra

Anot Ripsmano et al., pagal neoklasikinio realizmo teoriją lyderiais reikėtų laikyti svarbiausius už užsienio politiką atsakingus asmenis – prezidentą, ministrus ir patarėjus (plačiau apie tai, kokius atskirus įgaliojimus jie turi, aprašyta skyrelyje 2.1.3). Šių lyderių analizė ypač svarbi, nes jie pirmieji dėka turimo žvalgybos monopolio susiduria su išorės stimulu ir jų reakcija gali paveikti tolesnius užsienio politikos sprendimų priėmimo procesus. Autoriai labiausiai išskiria psichologinius aspektus – vertybes, įsitikinimus, charakterį, balansavimo ir galios suvokimą, amžių ir turimą patirtį, sunkiai besikeičiančius „veikimo kodus“, bet taip pat tokius efektus, kaip pagrindinės priskyrimo klaidos (angl. *fundamental attribution error*), grupinis mąstymas (angl. *groupthink*) arba istorinės

pamokos.⁷² Pagal Jacką S. Levy, jei vietoj šių veikėjų postuose būtų sėdėję kiti asmenys, priimti sprendimai galėtų atrodyti visiškai kitaip.⁷³ Šiame darbe kaip svarbiausias užsienio politikos sprendimų priėmėjas vertinamas prezidentas E. Macronas.

Vidurinėsios klasės šeimoje užaugęs E. Macronas studijavo filosofiją, mokėsi vienoje iš prestižinių (ir elitizmu kaltinamų) mokyklų *Ecole Nationale d'Administration* (kuria 2021 m. pats ir uždarė), dirbo viešajame ir privačiame finansų sektoriuje, vėliau – Prezidento generalinio sekretoriaus pavaduotoju, 2014 m. buvo paskirtas ekonomikos ministru. 2016 m. išleistuose memuaruose galima išvystyti pragmatišką politiko požiūrį: „Kad atgautume viltį, reikia akis į akį susidurti su mūsų pasaulio realybe“;⁷⁴ „turime priimti ilgalaikį, praktišką požiūrį į valstybę – jos santykį su mūsų istorija ir paslaugas, kurias ji daro ir gali teikti“.⁷⁵ Jis pabrėžia Prancūzijos galią ir dėl to kylančią atsakomybę tarptautiniuose santykiuose („Esame viena iš 5 nuolatinių JT Saugumo tarybos narių – ir būsimė vienintelė iš visos ES pasibaigus „Brexitui“. Turime branduolinius ginklus, ir galime dislokuoti karius visame pasaulyje. Tai neišvengiamai verčia mus veikti. Vis dėlto, tai taip pat reiškia, kad turime demonstruoti aukščiausią atsakomybės lygį...“) ir čia pat aiškina, kad vienintelis būdas tai daryti – veikti per JT, tuo pačiu užsitikrinant atitinkamą autonomiją („...Dėl šios priežasties rekomenduoju visas intervencijas rengti su JT mandatu. Tai ir efektyviau, ir labiau tinka su mūsų istoriniu požiūriu į daugiašališkumą. Tai garantuoja tokią pusiausvyrą, kokios jokia trumpalaikė sąjunga negalėtų suteikti“⁷⁶). E. Macronas pabrėžia, kad šiuo metu Prancūzija susiduria su krize ir naujais iššūkiais, ir prie jos prisitaikyti valstybei reikės save perkurti – surengti vidinę revoliuciją („Sistema sukurta apginti esamą tvarką. <...> Mūsų pirma užduotis tuomet yra atstatyti teisingą ir stiprią Prancūziją. <...> Turime pereiti nuo pasyvios Prancūzijos, kur sprendimai yra priimami kitų, iki Prancūzijos, kuri sprendimus priima pati“⁷⁷). Jo išskiriamos valstybės vertybės – „istorinė ir tebesitęsianti Prancūzijos įtaka pasaulyje“,⁷⁸ laisvė ir lygybė;⁷⁹ šalis, „turinti pašaukimą šviesti likusiam pasauliui, būti universalios humanistų žinutės nešėja, kviečianti kitus sekti mūsų pavyzdžiu ir megzti ryšius su mūsų žmonėmis, mūsų modeliu, mūsų vertybėmis“, ir praeityje turėjusi įtakos „kaip nepriklausoma, neagresyvi valstybė“.⁸⁰ Iš E. Macrono memuarų aiškėja, kad jo „revoliucija“ yra daugiausia nukreipta į vidaus sistemų pertvarką (nors taip pat yra paliktas skyrius Europos atsparumui ir įtakai didinti), tačiau „atstatyti Prancūziją“ užsienio politikoje derėtų stiprinant

---

⁷² Ripsman et al., p. 61-64

⁷³ Jack S. Levy, „Psychology and Foreign Policy Decision-Making“, kn. *Oxford Handbook for Political Psychology*, II leidimas, sud. Leonie Huddy, David O. Sears, Jack S. Levy (Oxford University Press, 2013), p. 303

⁷⁴ Emmanuel Macron, *Revolution* (Scribe Publications, 2017), p. 9

⁷⁵ Ibid, p. 35

⁷⁶ Ibid, p. 128

⁷⁷ Ibid, p. 48-51

⁷⁸ Ibid, p. 37

⁷⁹ Ibid, p. 35

⁸⁰ Ibid, p. 128

diplomatinius ir karinius sugebėjimus bei kultūrinius ryšius, juos siejant su istorinėmis vertybėmis, apibrėžusiomis Prancūzijos tapatybę.

Memuaruose E. Macronas taip pat užsimena apie savo politines pažiūras – jis save laiko centro demokratu, žvelgiančiu „už konflikto tarp Kairės ir Dešinės“⁸¹ ir pasisakančiu už modernias reformas.⁸² Jo įkurtas judėjimas „La République en Marche!“ taip pat traktuojamas kaip progresyvus, apimantis ir kairiąją, ir dešiniąją spektro puses. Iš pažiūros kadencijos pradžioje atrodęs kaip liberalas, labiau linkstantis į kairę, žadėjęs išspręsti prancūzų įtraukties, lygių galimybių, darbo rinkos, pensijų ir administracijos sistemos problemas („Žinau apie pyktį, nerimą ir abejones, kuriuos didžioji jūsų dalis išreiškėte. Mano atsakomybė yra jų išklaudyti apsaugant labiausiai pažeidžiamus, geriau organizuojant visuomenę, kovojant su visomis nelygybės ir diskriminacijos formomis, nenumaldomai ir ryžtingai užtikrinant jūsų saugumą ir garantuojant tautos vienybę“⁸³), dar 2018 m. savo pažadą E. Macronas iš dalies sulaužė priėmęs itin nepopuliarų degalų akcizų didinimo įstatymą, išprovokavusį metus užsitęsusių „Geltonųjų liemenių“ judėjimą, vėliau perėjusį prie nepasitenkinimo dėl augančių mokesčių, aukštų pragyvenimo kaštų ir verslo protekcionizmo.

Prezidento polinkį į dešinę galima aiškinti trimis priežastimis: 1) nesibaigiančios islamo teroristų atakos Prancūzijoje, vertusios prezidentą ir Vyriausybę imtis griežtesnės retorikos ir prevencinių priemonių, pavyzdžiui, stiprinant operaciją „Sentinelle“⁸⁴ ir priimant naują įstatymą dėl pareigūnų nuotraukų viešinimo, sulaukusį kritikos iš JT⁸⁵ 2) COVID-19 pandemija ir jai skirtas atsakas taip pat pasitelkiant kariuomenę su operacija „Resilience“⁸⁶ bei imantis griežtų karantino ribojimų 3) augantis populistų populiarumas Prancūzijoje, ypač Marine Le Pen, tapusios pagrindine E. Macrono varžove 2017 m. ir 2022 m. prezidento rinkimuose, ir jos partijos „Nacionalinis sambūris“. 2020 m. gruodį duodamas interviu E. Macronas, paklaustas apie pasaulio akyse radikalėjantį jo įvaizdį, atsakė, kad jam tai nerūpi, Prancūzijoje nebuvo uždraustos nei spaudos, nei protestų laisvės, ir kad lyderis kartais turi priimti griežtus ir nepopuliarius sprendimus.⁸⁷

E. Macrono politiką nagrinėjantys analitikai dažnai atsispiria nuo dviejų, jų teigimu, pagrindinių prezidento mąstymą formuojančių aspektų – filosofijos studijų įtakos kurti idėjų

---

⁸¹ Ibid, p. 28

⁸² Ibid, p. 32

⁸³ Will Martin, „Full Text: Emmanuel Macron’s first speech after his historic French election victory“, *Business Insider*, 2017-05-08 <https://www.businessinsider.com/full-text-emmanuel-macron-first-speech-president-2017-5> [žiūrėta 2022-03-07]

⁸⁴ Jean-Loup Delmas, „Attentat à Nice : Comment se déroule le renforcement de l’opération Sentinelle?“, *20 minutes*, 2020-10-30 <https://www.20minutes.fr/societe/2897475-20201030-attentat-nice-comment-deroule-renforcement-operation-sentinelle> [žiūrėta 2022-03-27]

⁸⁵ „U.N. rights boss urges withdrawal of article in French draft security law“, *Reuters*, 2020-12-09 <https://www.reuters.com/article/france-security-bachelet-idUSKBN28J1DA> [žiūrėta 2022-03-27]

⁸⁶ „Macron launches army Operation Resilience to support fight against coronavirus“, *France 24*, 2020-03-25 <https://www.france24.com/en/20200325-macron-launches-army-operation-resilience-to-support-fight-against-coronavirus> [žiūrėta 2022-03-28]

⁸⁷ „Entretien exclusif : Emmanuel Macron répond à Brut“

politiką⁸⁸ ir iš jo mentoriaus, filosofo Paulio Ricœuro ateinančio noro laikytis nuoseklios ideologijos ir kritinio mąstymo. Paties E. Macrono teigimu, politinė filosofija padeda jam „suprasti“ ir „susieti realybę su [filosofijos] sąvokomis“, ir pripažįsta tikintis politine ideologija, kuri „suteikia realybei prasmę, o veiksmui – kryptį“, bet kuri turi būti nuolat peržiūrima atsižvelgiant į aplinkybes.⁸⁹ Pagal Sophios Pedder analizę, E. Macronas yra labai išsilavinęs ir apsiskaitęs politikas, nevengiantis to pademonstruoti viešai ir suvokiantis retorikos bei simbolizmo įtaką, kartais iš išorės pasirodantis kaip arogantiškas ir net grandioziškas lyderis. Autorės teigimu, E. Macronas pavydi populistų gebėjimo rasti jungtis su žmonėmis, ir kritikuoja dabartinį liberalų politinį elitą cinizmu, kuris trukdo tą padaryti.⁹⁰ Tad E. Macronas gali būti apibūdinamas kaip didelį žinių bagažą turintis, ryžtingas politikas-filosofas, užsibrėžęs imtis esminių sisteminių reformų ir tuo pačiu bandantis išrasti būdą jas padaryti kuo labiau priimtinas paprastiems žmonėms, siekiant juos ne skaldyti, o suvienyti.

Prancūzijos vadovas taip pat nevengia referuoti į istorinius įvykius, kas padėtų sudaryti prielaidą, kad jis atsižvelgia į istorijos pamokas. Pavyzdžiui, vien savo memuaruose jis ne kartą užsimena, kad Prancūzija turėtų sekti savo istorijos pėdomis⁹¹ ir bent 14 kartų pamini istorinius įvykius arba asmenis, iš kurių pasimokius arba pagal kurių pavyzdį derėtų formuoti tolesnę Prancūzijos politiką. Antra vertus, kaip pabrėžia J. S. Levy, nors istorinės analogijos iš tiesų kartais gali lemti lyderių elgesį, jos dažnai yra naudojamos vietoj analogijų, taip neišvengiamai pritaikant joms netinkamas reikšmes ir naudojant kaip trumpesnę kelią; be to, lyderiai gali ne tik atsižvelgti į praeities įvykius, bet ir iškreipti juos dabartinėje politinėje darbotvarkėje siekiant savų tikslų.⁹² Tad vertinant E. Macrono užuominas į reikšmingus istorinius įvykius (pvz., Antrąjį pasaulinį karą ar Prancūzijos revoliuciją) derėtų atminti, kad jos nebūtinai pritaikomos realybėje, jei ir pritaikomos, nebūtinai teisingai, ir galbūt yra pasitelkiamos pateisinti vieną ar kitą sprendimą.

Atsižvelgiant į darbe nagrinėjamą klausimą vertėtų atkreipti dėmesį ir į E. Macrono formuojamą požiūrį į Vidurio Rytų regioną (konkrečiai užsienio politika Libane apžvelgiama skyrelyje 2.1.4) bei Sachelį ir Afriką, kuriuose Prancūzija istoriškai turi geopolitinių interesų. Ypatingai Afriką (įskaitant ir šiaurinę jos dalį) jis suvokia kaip žemyną, su kuriuo Prancūzija dalinasi „bendra praeitimi“⁹³ (žodis „kolonializmas“ knygoje paminėtas vieną kartą kaip neigiama Respublikos žymė⁹⁴), ir kurios gyventojai kaip diaspora arba imigrantų palikuonys dabar yra tapę neatskiriama

---

⁸⁸ Sophie Pedder, *Revolution Française: Emmanuel Macron and the Quest to Reinvent a Nation*, (Bloomsbury Publishing, 2018), 6 skyrius

⁸⁹ Eric Fottorino et al., „J’ai rencontré Paul Ricœur qui m’a rééduqué sur le plan philosophique“, *Le 1*, Vol. 64, 2015-07-08 <https://le1hebdo.fr/journal/macron-un-philosophe-en-politique/64/article/j-ai-rencontr-paul-ricoeur-qui-m-a-rduqu-sur-le-plan-philosophique-1067.html> [žiūrėta 2022-03-30]

⁹⁰ Pedder, 6 skyrius

⁹¹ Macron, p. 28, 35, 137, 165

⁹² Levy, p. 312

⁹³ Macron, p. 133

⁹⁴ Ibid, p. 37

Prancūzijos dalis. „Matau Afriką kaip pažadų pilną žemyną, kuriame turime iš naujo patvirtinti ir perskirstyti savo interesus. Mūsų buvimas negali būti apribotas kariniais ar politiniais veiksmais. Dabar turime žengti giliau, įgalinti verslininkus ir vidurines klases klestėti visoje Afrikoje. Tai bus geriausias būdas stabilizuoti Afrikos demokratijas ilguoju periodu“.⁹⁵ E. Macronas Šiaurės Afrikos ir Sachelio regionų stabilizaciją ir didesnę prancūzų integraciją juose mato kaip neišvengiamą kelią siekiant ne tik ekonominių tikslų, bet ir išvengti terorizmo grėsmės. Vidurio Rytų šalys – Libija, Sirija, Iranas, Turkija, Irakas – paminimos kur kas trumpiau, koncentruojantis į jose vykstančių konfliktų deeskalaciją, terorizmo grėsmės mažinimą ir jų grėžimą į Vakarus.⁹⁶ Prancūzijos lyderio formuojama užsienio politika šiame regione telkiama ties valstybės įtakos išlaikymu ir didinimu, demokratizacijos plėtimu, bet taip pat pabrėžiant regiono savarankiškumą.

2.1.4 Įsiterpiantis kintamasis: Prancūzijos „didžiosios galios“ strateginė kultūra

Antrasis darbe apžvelgiamas įsiterpiantis kintamasis – strateginė kultūra. Kaip teigia Ripsmanas et al., strateginę kultūrą galima tirti dvejopai: analizuoti karinius valstybės išteklius ir pajėgumus arba pagal kiek platesnį apibrėžimą įtraukiant įsisenėjusius valstybės įsitikinimus, vertybes ir bendrus lūkesčius. Tačiau abiem atvejais strateginę kultūrą formuoja ideologiniai aspektai – ne tik valstybės institucijų, bet ir pačios visuomenės priimtose normos, kaip valstybė turi elgtis vienu ar kitu atveju, įskaitant karinės jėgos panaudojimą, intervencijas ar derybas.⁹⁷ Nors strateginė kultūra gali būti keičiama (dažniausiai dėl išorės stimulų), sprendimų priėmėjai dažnai gali būti jos ribojami net ir tuo atveju, jei patiems gresia pralaimėjimas.

Bandant apibrėžti Prancūzijos strateginę kultūrą, derėtų atkreipti dėmesį, kad ši valstybė yra priskiriama „didžiųjų pasaulio galių“ ratui pagal ekonominius rodiklius, turimą kariuomenę, branduolinį arsenalą ir elgesį tarptautinėje arenoje. Prancūzija priklauso visoms svarbiausioms Vakarų organizacijoms, įskaitant NATO ir ES, taip pat yra G7 narė, aktyviai reiškiasi JT. Tad norint atsakyti į klausimą, kokia yra Prancūzijos strateginė kultūra, reikėtų pirmiausia apibrėžti jos disponuojamą galią. Kaip jau minėta aukščiau, pagal neoklasikinio realizmo teoriją valstybės disponuojama galia matuojama pasitelkiant materialius jos turimus ir naudojamus išteklius: bendrąjį valstybės produktą (BVP), išlaidas gynybai (šiam darbe šis rodiklis bus skaičiuojamas pagal procentus nuo BVP), kariuomenės dydį ir sudėtį, mokslinius karybos tyrimus ir plėtrą, visuomenės dydį ir demografiją, gamtinius išteklius ir teritoriją.⁹⁸ Vėliau bus pereinama prie valstybės lyderių pasitelkiamos ideologijos ir formuojamų vertybių bei normų, kurių jie laikosi.

---

⁹⁵ Ibid, p. 137

⁹⁶ Ibid, p. 131-132

⁹⁷ Ripsman et al., p. 66–67

⁹⁸ Ibid, p. 44

Pagal du pagrindinius „kietuosius“ rodiklius – ekonominę ir karinę galią – Prancūzija yra ganėtinai aukštai pasaulio valstybių lentelėje, jos pozicijos yra gana stabilios. Naujausiais Pasaulio banko duomenimis, 2020 m. Prancūzijos BVP siekė 2,3 trln. eurų, BVP vienam gyventojui – 35 tūkst. eurų.⁹⁹ Pagal ekonomikos dydį šalis yra trečia Europoje (ją lenkia Vokietija ir Jungtinė Karalystė) ir septinta pasaulyje. Tačiau kur kas didesnę vaidmenį šalies strateginei kultūrai turi ne ekonomika, o kariniai pajėgumai, ypač turimas branduolinis arsenalas. 2018 m. skaičiavimais Prancūzijos kariuomenėje tarnavo 265 tūkst. asmenų, iš kurių 206 tūkst. yra kariai¹⁰⁰ (pagal IISS skaičiavimus, 2020 m. aktyvių karių buvo 203 tūkst., rezerve – 38,5 tūkst.¹⁰¹); ją sudaro sausumos, jūrų ir oro pajėgos. Remiantis IISS, Prancūzijos kariuomenė yra didžiausia Europoje (neskaitant Turkijos). Šalies gynybos strategija remiasi 2008 m. N. Sarkozy atnaujinta Baltąja Gynybos ir nacionalinio saugumo knyga, nuo to laiko paskutinį kartą peržiūrėta 2013 m. Išrinktas prezidentu E. Macronas pažadėjo užtikrinti kariuomenei atitinkamą finansavimą, tais pačiais metais buvo išleista Strateginė gynybos ir nacionalinio saugumo apžvalga (paskutinį kartą peržiūrėta 2021 m.), pagal kurią parengtas 2019-2025 m. Kariuomenės planavimo įstatymas gynybos biudžetą iki 2025 m. pakels nuo 1,78 iki 2 proc. nuo BVP¹⁰² ir sieks 295 mlrd. eurų (tai antras pagal biudžeto dalies dydį sektorius po švietimo)¹⁰³. Didelis dėmesys skiriamas šiuolaikinėms grėsmėms, susijusioms su technologijomis ir kibernetiniu saugumu. Valstybė taip pat yra aktyviai įsitraukusi į taikos palaikymo misijas per JT, tačiau laikosi nuostatos, kad karinę jėgą galima naudoti tik gavus JT Saugumo tarybos pritarimą.

Prancūzija yra viena iš penkių valstybių, pasirašiusių Branduolinio ginklo neplatavimo sutartį. Kaip aiškina Gabrielle Hecht et al., po Antrojo pasaulinio karo pažeminimą jaučiantys prancūzai branduolinę programą matė kaip galimybę atstatyti savo valstybės prestižą ir svorį tarptautinėje arenoje.¹⁰⁴ Ši nuostata dar labiau sustiprėjo po 1956 m. Sueco krizės. Branduolinių ginklų panaudojimas Japonijoje parodė, ką gali pasiekti juos turinčios valstybės, stiprūs, užsienyje gerbiami mokslininkai stiprino valstybės įvaizdį, o atominė energetika kūrė energetinį saugumą, nepriklausomybę ir tuo pačiu skatino visuomenės pasitikėjimą valstybe. Branduolinis ginklas buvo viena svaresnių priežasčių, leidusių kurti strateginę Prancūzijos autonomiją ir tuometiniam

⁹⁹ Pasaulio bankas <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=FR> [žiūrėta 2022-04-02]

¹⁰⁰ Ministère des Armées, „Defense Key Figures, 2018“, 2018, p. 16

¹⁰¹ The Military Balance, „Chapter Four: Europe“, 120:1, IISS, 2020, p. 104

¹⁰² „Vision of defense-related skills for Europe today and tomorrow: Annex D: France“, RAND Europe, 2019, p. 2

¹⁰³ Nicolas Baverez, Mahaut des Fougieres, „Zooming in of French Defence“, *Institut Montaigne*, 2022 [žiūrėta 2022-03-22]

¹⁰⁴ Gabrielle Hecht et al., *The Radiance of France: Nuclear Power and National Identity after World War II*, MIT Press, 2009, p. 2

prezidentui Ch. de Gaulle'uii pareikšti apie šalies nutolimą nuo JAV, kuriant savą strategiją ir atsigręžiant nuo Atlanto į Europą,¹⁰⁵ ilgainiui dalinai nutraukiant ryšius ir su NATO.

Po Šaltojo karo Prancūzijos branduolinė strategija šiek tiek pakito nelikus didžiausios tiesioginės grėsmės žemyne – Sovietų Sąjungos, tačiau būtų klaidinga teigti, kad branduolinis ginklas valstybei tapo mažesnės reikšmės. 1991 m. priėmus sprendimą mažinti branduolinį arsenalą tiek sausumoje, tiek vandenyse, šiuo metu Prancūzija apsiriboja mažiau nei 300 atominių galvučių. Vis dėlto F. Hollande'as atmetė galimą didesnę arsenalo mažinimą, o esamas yra nuolatos modernizuojamas.¹⁰⁶ 2020 m. vasarį sakytoje kalboje E. Macronas pabrėžė, kad Prancūzija siekia taikos, paremtos tarptautine teise ir daugiašališkumu, tačiau stabilumas tarptautinėje sistemoje nėra pasiektas, ir Europai derėtų užsitikrinti strateginę autonomiją ir saugumą investuojant į karinį sektorių: „Europiečiai per ilgai galvojo, kad užteks kitus vesti savo pavyzdžiu ir jei jie nusiginkluos, kiti seks iš paskos. Taip nėra! Nusiginklavimas negali būti tikslas savaime: jis turėtų pirmiausia gerinti tarptautinio saugumo sąlygas“.¹⁰⁷ Kalboje prezidentas pakartojo, kad branduolinis ginklas Prancūzijai reikalingas pirmiausia apginti savo valstybę ir piliečius, bet išlaikė „pirmojo smūgio“ doktriną (kuomet kilus grėsmei Paryžius gali pirmasis panaudoti atominį ginklą).

Nepaisant karinės galios, Prancūzijos strateginę kultūrą į kelias puses tampo keli skirtingi interesai, kurie atsiskleidžia ir Saugumo strategijoje. Pirma, Paryžius pripažįsta turintis globalaus masto interesus. Antra, Prancūzija bando išlaikyti savo, kaip autonominės „didžiosios galios“, reputaciją ir įtaką – tam praverčia nuolat tobulinama kariuomenė ir nuo NATO nepriklausomas branduolinis ginklas. Kita vertus, Paryžius suvokia, kad jo karinė galia nėra neribota (ypač lyginant su JAV), ir jam reikalingi sąjungininkai norint tuos interesus pasiekti. Taigi vienu metu Prancūzija bando ir išlaikyti nepriklausomybę (įskaitant ir nuo JAV bei NATO), kartu stiprindama ir visą ES, ir mėgina gerinti ir gilinti esamus ryšius su savo strategiškai svarbiais sąjungininkais, be kurių, kaip pripažįstama ir strategijoje, negali išsiversti.¹⁰⁸ Čia išipaišo ir dar vienas svarbus strateginės kultūros elementas, būdingas daugeliui Vakarų valstybių – įsipareigojimas demokratinėms vertybėms ir tarptautinei teisei. Kaip E. Macronas pabrėžė aukščiau cituotoje savo kalboje, „[Prancūzija] jokių būdu neturi ekspansionizmo tikslų. Prancūzijos ir Europos saugumas priklauso nuo visų priimta ir gerbiama tarptautine teise palaikomų tarptautinių santykių“.¹⁰⁹

Nepaisant Prancūzijos priklausomybės nuo sąjungininkų, santykis su jais išlieka sudėtingas. Dar 1966 m. Ch. de Gaulle'uii paskelbus apie prancūzų pajėgų atitraukimą iš NATO,

¹⁰⁵ Benjamin Varat, „Point of Departure: A Reassessment of Charles de Gaulle and the Paris Summit of May 1960“, *Diplomacy and Statecraft*, 19:1, p. 111-112

¹⁰⁶ Claire Mills, „The French Nuclear Deterrent“, Briefing paper, House of Commons Library, 2020, p. 3-4

¹⁰⁷ Speech of the President of the Republic on the Defense and Deterrence Strategy, 2020-02-07

<https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2020/02/07/speech-of-the-president-of-the-republic-on-the-defense-and-deterrence-strategy> [žiūrėta 2022-04-03]

¹⁰⁸ France Strategic Review, 2017, p. 14

¹⁰⁹ Speech of the President of the Republic on the Defense and Deterrence Strategy [žiūrėta 2022-04-03]

Prancūzija į aljansą grįžo 2009 m. prezidentaujant N. Sarkozy. Toks sprendimas buvo iš dalies paremtas keliais aspektais: pirma, Paryžius suvokė prarandantis galimybę plėsti įtaką aljanso viduje; antra, tai kėlė ES valstybių narių nepasitikėjimą Prancūzija; trečia, naujos prie ES besijungiančios šalys saugumo klausimais labiau kliošė JAV ir NATO; ketvirta, Paryžiaus propaguojama Europos saugumo ir gynybos politika (ESGP) neturėjo daug šansų stiprėti be Jungtinės Karalystės palaikymo; penkta, ESGP negalėjo būti kuriama neturint JAV ir NATO pritarimo.¹¹⁰ Vis dėlto Prancūzija pabrėžė, kad net ir iš naujo tapdama visaverte aljanso nare išlaikys savo autonomiją, o pati NATO pasitarnaus suteikdama galimybę atsižvelgti į daugiau ir didesnes kylančias rizikas.¹¹¹ Šiam darbui skirta literatūros apžvalga taip pat nurodo, kad vienas iš Prancūzijos uždavinių Vidurio Rytuose yra balansuoti regione JAV turimą įtaką. Politines įtampas tarp Paryžiaus ir NATO kelia ir jau minėta E. Macrono tęsiama Europos strateginės autonomijos politika.

Prancūzijos siekis kaip įmanoma labiau išlaikyti nepriklausomybę mažiau matomas ES, nors taip pat su savomis išlygomis. Paryžiaus propaguojama *Europe puissance* politika skirta gilinti Bendrijos integraciją ir taip stiprinti pačią Prancūziją.¹¹² Kaip teigia Helen Drake, po Antrojo pasaulinio karo ES kūrimas Paryžiui buvo bene vienintelė galimybė užsitikrinti gerus santykius su Vokietija, o bendros Europos idėja tuo metu sulaukė mažiausiai pasipriešinimo ir daugiausia palaikymo. Vėliau ES tapo ir galimybe sėkmingai vykdyti užsienio politikos tikslus ir atstatyti Prancūzijos prestižą, tačiau tuo pat metu pradėjo reikštis ir autonomijos siekis.¹¹³ Tai rodo, kad atsargus Paryžiaus balansavimas tarp didesnės galios Bendrijoje ir nepriklausomybės vyko nuo pat pirmųjų ES dienų – H. Drake šį balansavimą vadina „kompromisu“. Prancūzijos ir ES pozicijos iš tiesų daugelį atvejų nederėjo – pradedant Bendrijos plėtra (ypač dėl naujų, į JAV ir NATO pusę linkstančių valstybių prisijungimo 2004 m.), kova su Vokietija dėl įtakos ir baigiant priešiniuosi JAV tarptautinėse misijose, tokiu būdu skaldant ES vienybę.¹¹⁴ E. Macronas savo pirmtakų nuostatas atkartoję 2017 m. sakytoje kalboje, Prancūzijos autonomijos siekį perkeldamas į visos ES autonomijos idėją: „Tik Europa gali garantuoti tikrą suverenitetą ir mūsų galimybę šiuolaikiniame pasaulyje apginti savo vertybes ir interesus. (...) Negalime akiai patikėti to, ką Europa reprezentuoja, kitai pusei Atlanto ar Azijos pakraščiams.“¹¹⁵ Neatmestina, kad Vokietijos kanclerei Angelai Merkel palikus savo postą E. Macronas šią ES strateginės autonomijos viziją plėtos dar stipriau, pasinaudodamas galimybe užpildyti jos paliktą neformalaus Bendrijos lyderio vakuumą.

¹¹⁰ Jeremy Ghez, Stephen F. Larrabee, „France and NATO“, *Survival (London)*, 51:2, p. 79

¹¹¹ Annick Cizel, Stefanie von Hlatky, „From exceptional to special? A reassessment of France-NATO relations since reintegration“, *Journal of Transatlantic Studies*, 12:4, 2014, p. 355

¹¹² Christian Lequesne, Olivier Rozenberg, „The French Presidency of 2008: The Unexpected Agenda“, *SIEPS*, Vol. 3, 2008, p. 10

¹¹³ Helen Drake, „Perspective on French Relations with the European Union“, kn. *French Relations with the European Union*, sud. Helen Drake (Taylor and Francis Group, 2005), p. 4

¹¹⁴ Ibid, p. 144

¹¹⁵ Initiative for Europe: Speech by M. Emmanuel Macron, President of the French Republic, 2017-09-26

JT savo autonomiją Prancūzijai pareikšti yra kur kas lengviau, nors šioje organizacijoje šalis pasisako už daugiašališkumą ir bendradarbiavimą, duodantį aiškius rezultatus.¹¹⁶ Saugumo strategijoje įtvirtintas Paryžiaus siekis stabdyti daugiapolio pasaulio įsitvirtinimą tarptautine teise.¹¹⁷ Buvimas nuolatine Saugumo tarybos nare valstybei garantuoja veto teisę, tačiau Prancūzija yra mažiausiai ją panaudojusi narė (16 kartų, paskutinįkart – 1989 m.).¹¹⁸ Valstybė aktyviai dalyvauja JT taikos palaikymo misijose (yra antra pagal dydį Saugumo tarybos narė pagal dislokuotų karių skaičių).¹¹⁹ Prancūzija pasisako klimato kaitos, tvarumo, darnaus vystymosi¹²⁰ ir žmogaus teisių klausimais.¹²¹ Be to, Paryžius ragina diegti organizacijos reformas, pradedant taikos misijų ir darnaus vystymosi struktūrų pertvarka¹²² ir baigiant vadovybės pertvarka išplečiant Saugumo tarybos narių skaičių ir ribojant galimybę naudoti veto teisę.¹²³

Prancūzijos užsienio politiką formuoja ir už ją yra atsakingas prezidentas – pagal šalies konstituciją jis skiria premjerą ir tvirtina Vyriausybės ministrus,¹²⁴ akredituoja ambasadorius ir specialiuosius pasiuntinius¹²⁵ ir vadovauja kariuomenei bei saugumo taryboms.¹²⁶ Po prezidento seka premjeras, kuriam taip pat paklūsta kariuomenė ir kuris atsakingas už šalies gynybą.¹²⁷ Tuo atveju, jei prezidento atstovaujama partija neturi daugumos parlamente, prezidentas užsienio politikoje ir gynyboje išlaiko viršenybę. Vyriausybėje, be premjero, svarbiausiai užsienio politikos sprendimų priėmėjais yra gynybos ir užsienio reikalų ministrai, o premjero ir prezidento patarėju taip pat yra Ginkluotųjų pajėgų vadas.¹²⁸ Šie asmenys yra svarbiausi su užsienio politika, gynyba ir kariuomene sprendimus priimančios vadovai. Kaip rašo Maria Hellman, Prancūzijos karinės operacijos gali būti greitai įvykdomos dėl itin militarizuotos politinės sistemos, kurioje prezidentas dominuoja priimančias visus sprendimus ir yra apsuptas karinių patarėjų, su kuriais susitinka kelis kartus per savaitę.¹²⁹

---

¹¹⁶ Speech of French President Emmanuel Macron at the 74th United Nations General Assembly, 2019-09-17

¹¹⁷ France Strategic Review 2017, p. 61

¹¹⁸ Security Council, „Veto List“ <https://research.un.org/en/docs/sc/quick> [žiūrėta 2022-04-06]

¹¹⁹ Permanent Mission of France to the United Nations, „Peacekeeping“ <https://onu.delegfrance.org/Peacekeeping-10194> [žiūrėta 2022-04-06]

¹²⁰ Permanent Mission of France to the United Nations, „The 2030 Agenda for sustainable development“ <https://onu.delegfrance.org/The-2030-Agenda-for-sustainable-development> [žiūrėta 2022-04-06]

¹²¹ Permanent Mission of France to the United Nations, „Protection of Human Rights“ <https://onu.delegfrance.org/Protection-of-Human-Rights> [žiūrėta 2022-04-06]

¹²² Permanent Mission of France to the United Nations, „The UN Reform“ <https://onu.delegfrance.org/The-UN-Reform> [žiūrėta 2022-04-06]

¹²³ French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Why France wishes to regulate use of the veto in the United Nations Security Council“ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/united-nations/france-and-the-united-nations/france-and-the-united-nations-security-council/why-france-wishes-to-regulate-use-of-the-veto-in-the-united-nations-security/> [žiūrėta 2022-04-07]

¹²⁴ France's Constitution of 1958 with Amendments through 2008, 8 straipsnis

¹²⁵ Ibid, 14 straipsnis

¹²⁶ Ibid, 15 straipsnis

¹²⁷ Ibid, 20, 21 straipsniai

¹²⁸ Bastien Irondele, Olivier Schmitt, „France“, kn. *Strategic Cultures in Europe: Security and Defence Policies across the Continent*, sud. Heiko Biehl et al., 2013, p. 129

¹²⁹ Maria Hellman, „French Strategic Culture and International Military Operations“, kn. *European Participation in International Operations: The Role of Strategic Culture*, sud. Malena Britz (Palgrave Macmillan, 2016), p. 26

Autorė su saugumu ir gynyba susijusių sprendimų priėmimą didžiąja dalimi vadina uždaru, kadangi prezidentas gali vienašališkai nuspręsti dėl tarptautinės karinės intervencijos ir tik po trijų dienų apie tai informuoti parlamentą, keturis mėnesius tęsti intervenciją ir tik po to leisti parlamentui nuspręsti dėl jos pratęsimo, bei slaptų Uždaros Saugumo tarybos posėdžių, neturinčių jokių rašytinių dokumentų.¹³⁰

Taigi ideologiją, kurią perteikia už užsienio politiką ir saugumą atsakingi Prancūzijos lyderiai, galima įvardinti kaip paremtą tarptautine teise ir demokratinėmis normomis (didelę reikšmę teikiant žmogaus teisėms), tačiau tuo pačiu sudarant nepriklausomos ir savarankiškos valstybės, gebančios priimti sau palankiausius sprendimus, išlaikyti autoritetą ir įtakoti tarptautinėje sistemoje vykstančius procesus, įspūdį. Tokiai ideologijai betarpiškai svarbus kariuomenės vaidmuo, kuriai 2017 m. strategijoje pažadėtas augantis biudžetas.

Tokią ideologiją palaiko ir patys prancūzai. Dar 2013 m. 62 proc. apklausos dalyvių teigė pasisakantys už karinės jėgos panaudojimą išlaikant pasaulinę tvarką.¹³¹ 2010 m. 45 proc. prancūzų teigė, kad gynybai skirtas biudžetas galėtų būti sumažintas, 2012 m. – 37 proc., 2018 – 18 proc.¹³² – tai rodo augantį pasitikėjimą kariuomene ir jos būtinybės supratimą. Vis dėlto prancūzų nuomonė ties NATO išlieka skeptiška – 2019 m. aljansą teigiamai vertino 31 proc. apklaustųjų.¹³³ Keičiasi ir požiūris į vieną svarbiausių Prancūzijos karinių misijų užsienyje – 2014 m. pradėtą ir ilgainiui Mauritaniją, Malį, Burkina Fasą, Nigeriją ir Čadą apėmusią operaciją „Barkhane“, sustabdytą 2021 m. birželį. 2013 m. misiją palaikė 63 proc. respondentų, 2021 m. sausį – 49 proc.¹³⁴ Tokie duomenys rodo, kad Prancūzijos visuomenės požiūris į kariuomenę išlieka pozityvus – keičiantis geopolitinei situacijai, kariuomenė išlaiko savo įtaką ir vaidmenį, tačiau tuo pačiu metu svyruoja prancūzų pasitikėjimas pačiais sprendimų priėmėjais.

Šios nuostatos atsispindi ir pasitikėjimo valstybės institucijomis duomenyse. Žemiau pateiktoje lentelėje matomi 2022 m. sausį darytos apklausos rezultatai, rodantys, kad pasitikėjimas bent viena iš aukščiausių valdžios institucijų nesiekia 40 proc.:

---

¹³⁰ Hellman, p. 27

¹³¹ Bruce Drake, „Most French Believe Use of Military Force Sometimes Necessary to Maintain Order“, *Pew Research Center*, 2013-01-15 <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2013/01/15/most-french-believe-use-of-military-force-sometimes-necessary-to-maintain-order/> [žiūrėta 2022-04-07]

¹³² „Les Français, les dépenses militaires et l'élimination des armes atomiques“, IFOP, p. 5 <https://www.ifop.com/publication/les-francais-les-depenses-militaires-et-lelimination-des-armes-atomiques/> [žiūrėta 2022-04-08]

¹³³ „NATO is seen as a force for good, but support is low in key member states“, IPSOS, 2019-12-03 <https://www.ipsos.com/en/nato-seen-force-good-support-low-key-member-states> [žiūrėta 2022-04-08]

¹³⁴ „Les Français et l'intervention militaire au Mali, 8 ans après le déclenchement de l'opération Serval“, IFOP, p. 5 <https://www.ifop.com/publication/les-francais-et-lintervention-militaire-au-mali-8-ans-apres-le-declenchement-de-loperation-serval/> [žiūrėta 2022-04-08]

	„Pasitikiu“	„Greičiau pasitikiu“	„Greičiau nepasitikiu“	„Nepasitikiu“	„Neturiu nuomonės“
Prezidentūra	6	32	30	29	3
Vyriausybė	5	30	30	33	2
Senatas	5	34	36	21	4
Nacionalinė asamblėja	5	33	36	23	3

2 lentelė. Prancūzų pasitikėjimas valstybės institucijomis, proc., 2022 m. Šaltinis: Politinio pasitikėjimo barometras¹³⁵

Nors pasitikėjimas šiomis institucijomis yra aukštesnis, nei 2018 m. (kuomet visoje Prancūzijoje vyko vadinamasis „Geltonųjų liemenių“ judėjimas), jis nesiekia 2015 m. lygio.¹³⁶ Apskritai prancūzai daugiau pasitikėjimo reiškia savivaldos institucijoms (63 proc.). Tokie rezultatai gali būti siejami ne tik su nepopuliariais politikų sprendimais, bet ir su nepasitikėjimu Prancūzijos *Les Grands Corps de l'Etat*, istoriškai pagrindinėmis šalies valdymo ir administracinėmis institucijomis, pasižyminčiomis uždara hierarchija ir elitiškumu – patys prancūzai nesijaučia neturėdami turto ar socialinės klasės privilegijų galintys patekti į ją arba kaip nors daryti įtaką institucijų pareigūnų priimamiems sprendimams ir valstybės valdymui.¹³⁷ Pagal neoklasikinio realizmo teoriją sprendimų priėmėjai dažnai priima vienus ar kitus užsienio politikos sprendimus atsižvelgdami į visuomenės pritarimą ar nuotaikas. Šiuo atveju prancūzų pasitikėjimas valstybės institucijomis yra gana žemas lyginant su kitomis Europos šalimis (Prancūzija nusileidžia Vokietijai ir Jungtinei Karalystei, bet lenkia Italiją),¹³⁸ tačiau gana uždaras sprendimų priėmimas, ypač kalbant apie užsienio politiką ir valstybės saugumą, vis dar išlieka nepaisant žemų pasitikėjimo reitingų.

Antra vertus, nepaisant to, kad didžioji dalis su užsienio politika ir saugumu susijusių klausimų Prancūzijoje yra sprendžiami už uždarytų durų, turint omenyje istoriškai susiformavusią prancūzų nuostatą dėl tautos išskirtinumo, šalies kaip „diplomatijos lopšio“ matymo ir noro išlaikyti savo aukštą statusą tarptautinėje arenoje Prancūzijos vadovams tenka užduotis ir aiškiai rodyti savo lyderystę. Pavyzdžiui, 2022 m. vasarį kilus karui Ukrainoje E. Macronas per tris savaites su Rusijos prezidentu Vladimiru Putinu spėjo 10 kartų pasikalbėti telefonu (abiejų iniciatyva) siekdamas deeskaluoti konfliktą.¹³⁹ Turint omenyje, kad balandžio pradžioje E. Macrono laukė prezidento rinkimai, tokia taktika, be pirminių tikslų, galimai buvo naudojama ir siekiant parodyti save kaip iniciatyvos besiiimančią ir ryžtingą šalies vadovą. Panašią taktiką, siekdamas pratęsti savo pirmtakų taikytą Prancūzijos išskirtinumo ir autonomijos ideologiją, taikė ir J. Chiracas, 2003 m. prieštaravęs

¹³⁵ „Le baromètre de la confiance politique“, Science Po, Vol. 12, 2022, p. 21

¹³⁶ Statista, „Level of trust towards various public institutions among French people from 2009 to 2022“, <https://www.statista.com/statistics/955448/level-of-trust-public-institutions-france/> [žiūrėta 2022-04-08]

¹³⁷ Unesco Chair „Urban Policies and Citizenship“, „French democracy under strain“, 2020, p. 41

¹³⁸ Le baromètre de la confiance politique, p. 33

¹³⁹ „After 20 hours of talks, will Macron-Putin dialogue deliver?“, *France 24*, 2022-03-15

<https://www.france24.com/en/live-news/20220315-after-20-hours-of-talks-will-macron-putin-dialogue-deliver> [žiūrėta 2022-04-08]

JAV invazijai į Iraką ir grasinęs ją vetuoti JT Saugumo taryboje. Šis atvejis yra puikus pavyzdys to, kaip Prancūzija (nesėkmingai) siekė balansuoti JAV galią tarptautinėje arenoje ir siekti sąjungininkų ES pritarimo J. Chiraco veiksmams,¹⁴⁰ tuo pačiu verčiant Bendriją labiau autonomiška. J. Chiraco priešinimuisi JAV invazijai į Iraką pritarė 86 proc. prancūzų (92 proc. prasidėjus karui).¹⁴¹ Panašiai kaip ir E. Macronas, Prancūzijos autonomijos ir nešališkumo poziciją bandė išnaudoti ir N. Sarkozy 2008 m. derybose su tuometiniu Rusijos prezidentu Dimitrijumi Medvedevu dėl karo su Sakartvelu – tokia jo taktika tarptautinėje arenoje buvo laikoma sėkminga,¹⁴² o paties prezidento populiarumas dėka šio iniciatyvumo pakilo nuo 28 iki 39 proc.¹⁴³

Apibendrinus surinktą informaciją galima teigti, kad Prancūzijos strateginė kultūra yra formuojama istoriškai susiklosčiusios tapatybės išskirtinumo, savarankiškumo ir tuo pačiu – demokratijos ir daugiašališkumo principų. Turėdama gerus ekonominius ir karinius rodiklius valstybė užsitikrina pastovią vietą tarp pasaulio galingųjų, tačiau, nepaisant autonomijos siekio, nėra pakankamai stipri išsiversti be sąjungininkų ir dėl to dažnai savo interesų siekia per tarptautines organizacijas. Antra vertus, išdidus savęs vertinimas ir siekis išlaikyti statusą tarp kitų valstybių lemia ir poreikį viešai ir ryžtingai įrodyti savo lyderystę ne tik užsienyje, bet ir siekiant susilaukti paramos visuomenėje. Atsižvelgiant į darbe nagrinėjamą klausimą dėl užsienio politikos Libane šis aspektas yra ypač svarbus dėl iškeltos hipotezės, kad Prancūzijos prezidentas buvo spaudžiamas parodyti tvirtą lyderystę istoriškai susietame regione gerai nepasvėrus aplinkybių ir neapskaičiavus tikslams pasiekti reikalingų išteklių.

2.2 E. *Macrono užsienio politika Libane*

Svarbiausi Prancūzijos interesai Levante yra aiškiai matomi 2017 m. strategijoje: sėkmingas Islamo valstybės sunaikinimas atvėrė „sudėtingą perėjimo fazę“, kurioje didžiausiais klausimais išlieka vidinė įtampa Sirijoje ir Irake, regiono galių nesutarimai, pabėgėlių situacija ir Rusijos bei JAV santykiai. Šių pokyčių periodas taip pat numatomas kaip sudėtingas ir Libano valdžiai dėl kintančio „Hizbullah“ vaidmens ir iš Sirijos plūstančių pabėgėlių.¹⁴⁴ Šios strategijoje išvardintos grėsmės atitinka akademinėje literatūroje išskiriamus pagrindinius Prancūzijos tikslus regione. Nors Beiruto ekonominė nauda Paryžiui pastaraisiais metais mažėja, matomas Paryžiaus

¹⁴⁰ B. Gregory Marfleet, Colleen Miller, „Failure after 1441: Bush and Chirac in the UN Security Council“, *Foreign Policy Analysis*, Vol. 3, 2005, p. 337–338

¹⁴¹ „Huge support for Chirac’s Stance“, *CNN*, 2003-03-21

<http://edition.cnn.com/2003/WORLD/meast/03/20/sprj.iqr.france.reax/index.html> [žiūrėta 2022-04-10]

¹⁴² Lequesne, Rozenberg, p. 23

¹⁴³ „Sarkozy’s popularity on the rebound“, *France 24*, 2008-09-20 <https://www.france24.com/en/20080915-sarkozys-popularity-rebound-france-politics> [žiūrėta 2022-04-10]

¹⁴⁴ *France Strategic Review*, p. 22

noras Vidurio Rytuose balansuoti didžiąsias pasaulio galias (JAV, Rusiją), išlaikyti stabilumą Levante bei apsisaugoti nuo terorizmo grėsmės.

2017 m. rugpjūtį Ambasadorių konferencijoje sakytoje kalboje E. Macronas peržvelgė visus svarbiausius Prancūzijos užsienio politikos aspektus, pabrėždamas sudėtingą saugumo situaciją, daugiapolio pasaulio užuomazgas ir būtinybę išlaikyti autonomiją: „Saugumas eina koja kojon su stabilumu (...). Būdama Saugumo tarybos narė ir branduolinė galia Prancūzija privalo sugebėti atlikti savo vaidmenį kaip atsvara atsiradus disbalansui“. Svarbiausia užsienio politikos užduotimi naujai išrinktas prezidentas laikė kovą su islamistų terorizmu. Libanas kalboje buvo trumpai paminėtas tarp Sirijos, Irako, Libijos ir Sachelio, tačiau daugiausia reikšmės taip pat teikta dėl valstybėje kylančių neramumų atsirandančios terorizmo grėsmės – Prancūzija „privalo paremti“ Libanui tenkančią atsakomybę „vardan mūsų sekuliarių santykių, bet taip pat dėl to, kad šios problemos kelia mums nerimą ir įsipareigojimą“.¹⁴⁵ Svarbu atkreipti dėmesį, kad, nors tuo metu Beirute tvyrantys neramumai dar nebuvo pasiekę 2019–2020 m. masto, E. Macrono pagrindiniai akcentai susieti tik su terorizmu (kalboje Libanas apskritai paminėtas palyginus trumpai ir dėmesio neskirta jokioms kitoms su šalimi susijusioms temoms); be to, kalboje pabrėžtas santykių sekuliarumas tarsi bandant įgauti Libano musulmonų ir kitų religinių šakų prielankumą bei išvengti „krikščionių gynėjų“ etiketės.

2017 m. sausį Europos žiniasklaidai duotame interviu E. Macronas, kalbėdamas apie Sirijos pilietinį karą, pabrėžė, kad „demokratija negali būti kuriama iš išorės be visuomenės“, o intervencijos į Iraką ir Libiją baigėsi „žlugusiomis valstybėmis“,¹⁴⁶ taip sudarydamas įspūdį, jog Prancūzija nepalaiko tolimesnių intervencijų. Nors šiems jo žodžiams iš dalies prieštarauja operacija „Barkhane“ (kuri taip pat baigėsi nepasiekus norėtų tikslų) arba tolesnis kišimasis į pilietinį karą Libijoje, tokį požiūrį galima išvelgti ir kalbant apie Libaną. Pavyzdžiui, tais pačiais metais atsistatydinus Libano premjerui Saadui Haririui, palaikiusiam draugiškus ryšius su Saudo Arabija ir besibaiminusiame Irano remiamo politinio perversmo,¹⁴⁷ E. Macronas diplomatiškai bandė užglaistyti krizę nuvykęs į Rijadą, pabrėždamas, kad „būtina kalbėtis su visais“.¹⁴⁸ Tai rodo, kad Prancūzijos prezidentas mėgino išlaikyti savo kaip veikia neutralaus mediatoriaus, o ne griežtos išorės jėgos įvaizdį.

---

¹⁴⁵ French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Speech by President Emmanuel Macron – Ambassadors‘ Week 2017“ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-and-its-network/news/ambassadors-week/prior-editions/ambassadors-week-edition-2017/speech-by-president-emmanuel-macron-ambassadors-week-2017/> [žiūrėta 2022-04-12]

¹⁴⁶ Angelique Chrisafis, „Exclusive: Macron pledges pragmatism and cooperation with post-Brexit Britain“, *The Guardian*, 2017-01-21 <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/21/exclusive-macron-pledges-pragmatism-and-cooperation-with-post-brexit-britain> [žiūrėta 2022-04-12]

¹⁴⁷ „Lebanese PM Hariri resigns, saying he fears assassination plot“, *BBC* 2017-11-04 <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41870406> [žiūrėta 2022-04-12]

¹⁴⁸ „France’s Macron makes surprise Saudi visit amid Lebanon crisis“, *BBC* 2017-11-10 <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41937439> [žiūrėta 2022-04-12]

2018 m. ambasadoriams skirtoje E. Macrono kalboje terorizmas užėmė svarbiausią vietą, tačiau visas dėmesys šia tema kreipiamas į Libiją, Siriją ir Sachelį – Libanas paminimas vieną kartą, kalbant apie būtinybę regione užtikrinti stabilumą ir išlaikyti jame esančių valstybių suverenitetą.¹⁴⁹ 2019 m. Ambasadorių konferencijos kalboje Libanas nepaminimas iš viso. Tokia prezidento retorika remia pirmąją darbe suformuotą hipotezę – Prancūzija didžiausius resursus skyrė kitoms Vidurio Rytų valstybėms, Libaną nustumdama į antrą planą. Vis dėlto svarbu atkreipti dėmesį, kad 2017, 2018 ir 2019 m. vyko trys tarptautinės paramos Libanui konferencijos, vykdytos Prancūzijos iniciatyva (kartu su JT, dar žinomos kaip nuo 2013 m. vykstančios Tarptautinės paramos Libanui grupės konferencijos (angl. *International Support Group for Lebanon*, ISG), 2018 m. dar žinoma kaip CEDRE), kuriose siekta sutelkti Libanui finansinę paramą ekonominėms reformoms įgyvendinti, saugumo situacijai gerinti ir valdyti pabėgėlių iš Palestinos ir Sirijos srautus. Visose konferencijose dalyvavo ir pats E. Macronas. 2018 m. Romoje vyko ir Libano saugumui stiprinti skirta konferencija (Roma II, vykdyta ISG iniciatyva), kurioje dalyvavo užsienio reikalų ministras Jeanas-Yvesas Le Drianas. Tad nors Libanas pamažu nyko iš pagrindinės Prancūzijos dienotvarkės, Paryžius nepamiršo Beiruto ir jam skirtų pažadų.

2020 m. liepos pabaigoje Beirute apsilankęs J.-Y. Le Drianas aukščiausiems Libano politikams turėjo perduoti dvejopą prancūzų žinutę – jie nuvylė Paryžiaus iškeltus lūkesčius, tačiau Prancūzija išlieka solidari kartu su Libano visuomene.¹⁵⁰ Įprastai rugpjūčio pabaigoje vykstančią Ambasadorių konferenciją dėl pandemijos teko atšaukti, o tų metų rugsėjį (jau įvykus Beiruto sprogimui) JT Generalinės Asamblėjos metu sakytoje kalboje E. Macronas Libanui skyrė palyginus kur kas daugiau dėmesio, pabrėždamas tautų suvereniteto ir laisvo apsisprendimo remiantis įstatymais svarbą; save prezidentas išskyrė kaip „reiklų draugą“, gerbiantį Libano nepriklausomybę, bet norintį, kad šalis atsistotų ant kojų; savi interesai buvo vos paminėti užsimenant apie augančią terorizmo grėsmę.¹⁵¹ Po Beirute įvykusio sproginimo E. Macronas dukart aplankė Libano sostinę – rugpjūčio 6 ir rugsėjo 1 d. „Šis vizitas pirmiausia skirtas parodyti mano paramą Libano žmonėms – laisvam, išdidžiam ir suvereniame Libanui ir jo žmonėms“, – pirmojo vizito metu Beirute kalbėjo E.

---

¹⁴⁹ French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Speech by President Emmanuel Macron – Ambassadors’ Conference 2018“ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-and-its-network/news/ambassadors-week/ambassadors-week-edition-2018/article/speech-by-president-emmanuel-macron-ambassadors-conference-2018> [žiūrėta 2022-04-06]

¹⁵⁰ French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Lebanon – Visit by Jean-Yves Le Drian“ (23-24 July 2020) <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/lebanon/news/article/lebanon-visit-by-jean-yves-le-drian-23-24-jul-20> [žiūrėta 2022-04-13]

¹⁵¹ French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Emmanuel Macron speaks at UN General Assembly“, 2020-09-22 <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/united-nations/news-and-events/united-nations-general-assembly/unga-s-75th-session/article/emmanuel-macron-speaks-at-un-general-assembly-22-sept-2020> [žiūrėta 2022-04-13]

Macronas. – (...) Prancūzija niekada neapleis Libano“. Kalboje žodžiai „solidarumas“, „parama“ ir frazė „Prancūzija stovi/stovės šalia Libano“ buvo pavartoti atitinkamai 5, 11 ir 6 kartus.¹⁵²

„Reiklaus draugo“ politika buvo reiškiamą ne tik dviem vizitais į Beirutą ir dvišalę humanitarinę paramą, bet ir telkiama tarptautine humanitarine pagalba, kuri reformų neįvykdžiusią Libano vyriausybę turėjo aplenksti ir patekti tiesiai į pačių libaniečių ir nevyriausybinių organizacijų rankas. Kartu su JT ir Pasaulio banku organizuotos Libano paramai skirtos tarptautinės konferencijos vyko 2020 m. rugpjūtį (surinkta 253 mln. eurų), gruodį ir 2021 m. rugpjūtį (surinkta 356 mln. eurų, Paryžius dar pridėjo 100 mln. eurų dvišalės paramos). Konkretūs E. Macrono reikalavimai Libano vyriausybei buvo išdėstyti 2020 m. rugpjūčio 6 d. kalboje ir 9 d. pirmoje tarptautinėje konferencijoje, skirtoje paramos telkimui: 1) reformos energetikos sektoriuje, viešųjų pirkimų organizavime 2) reformos kovoje su korupcija 3) finansų sektoriaus ir centrinio banko auditas.¹⁵³ Šioms reformoms įgyvendinti Prancūzijos prezidentas skyrė laiko iki mėnesio pabaigos – antraip Libanas neteks surinktos tarptautinės paramos. Beirutas taip pat turėjo sulaukti ir Prancūzijos institucijų bei ekspertų pagalbos ruošiant ir įgyvendinant reikalaujamas reformas. Vis dėlto pirminis E. Macrono planas žlugo rugpjūčio viduryje atsistatydinus visai Vyriausybei ir premjerui Hassanui Diabui. Naujas ministras pirmininkas Mustafa Adibas išrinktas tik rugpjūčio pabaigoje, prieš pat antrąjį E. Macrono vizitą rugsėjo 1 d. Šįkart Prancūzijos prezidento sąlygos buvo išdėstytos su trijų mėnesių terminu: 1) suformuoti naują Vyriausybę be 2019 m. protestus sukėlusių politinių partijų narių, turinčių pakankamai visuomenės pasitikėjimo ir parlamento paramą 2) įgyvendinti anksčiau keltas reformas, kurias reguliariai tikrintų atitinkamos Prancūzijos institucijos.¹⁵⁴ Per 15 dienų nauja Vyriausybė turėjo suderinti reformų planą su Tarptautiniu Valiutos Fondu (TVF); per 30 dienų įgyvendinti TVF patvirtintą kapitalo kontrolės įstatymą, atlikti centrinio banko auditą, pradėti energetikos sektoriaus ir kovos su korupcija reformas.¹⁵⁵ E. Macronas prieš tai pabrėžė, kad karinės intervencijos galimybė yra griežtai atmetama, o jis naudos tik „politinį kapitalą“. ¹⁵⁶ Kitaip tariant, tuometę Prancūzijos užsienio politiką Libane būtų galima vadinti „prievertine diplomatija“ be kariuomenės panaudojimo, kuomet „morka“ buvo tarptautinė parama, o „lazda“ – jos netekimas.

---

¹⁵² „Beirut blast: President Macron’s speech – replay“, nufilmuota 2020 m., Youtube vaizdo įrašas, 00:00–16:40, paskelbta „France 24 English“, 2020-08-06 https://www.youtube.com/watch?v=stY-QB1hDgc&ab_channel=FRANCE24English [žiūrėta 2022-04-13]

¹⁵³ French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Statement by the French President at the International Conference on Assistance and Support to Beirut and the Lebanese People“, 2020-08-09 <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/lebanon/news/article/international-conference-on-assistance-and-support-to-beirut-and-the-lebanese-251342> [žiūrėta 2022-04-13]

¹⁵⁴ Rym Momtaz, „Macron gets Lebanese commitment to reform cabinet“, *Politico*, 2020-09-02 <https://www.politico.eu/article/macrons-expectations-clash-with-reality-as-lebanon-commits-to-reforms/> [žiūrėta 2022-04-13]

¹⁵⁵ Tom Perry, Raya Jalabi, „French roadmap sets blistering pace for Lebanon to change course“, *Reuters*, 2020-09-02 <https://www.reuters.com/article/us-lebanon-crisis-government-idUSKBN25T2M1> [žiūrėta 2022-04-13]

¹⁵⁶ Momtaz, „Macron on Lebanon: ‘It’s a risky bet I’m making’“, *Politico*, 2020-09-01 <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macrons-risky-bet-in-lebanon-beirut-explosion/> [žiūrėta 2022-04-13]

M. Adibas valdžioje išsilaikė iki rugsėjo pabaigos, tuomet atsistatydino, jį laikinai pakeitė sugrįžęs H. Diabas. E. Macronas M. Adibo negebėjimą suformuoti ministrų kabineto ir juolab įgyvendinti reformų pavadino „išdavyste“. Šis įsipareigojimų nevykdymas paskatino jį sutrumpinti Libano politikams duotą terminą iki šešių savaičių, bet tuo pat metu buvo atsisakyta ir sankcijų reformų neįvykdžius.¹⁵⁷ Gruodį vykusio tarptautinės paramos konferencija vyko nuotoliniu būdu, o to paties mėnesio pabaigoje buvo atšauktas trečiasis E. Macrono vizitas Beirute prezidentui susirgus COVID-19.¹⁵⁸ Po tarptautinės konferencijos J.-Y. Le Drianas Libano politikų negebėjimą vykdyti reformų pavadino „skęstančiu Titaniku be orkestro“.¹⁵⁹ Lygiai po metų nuo sprogo Beirute vykusioje trečioje tarptautinėje paramos konferencijoje Prancūzijos prezidentas ir vėl prisiėmė dominuojantį vaidmenį kaip pagrindinis jos organizatorius,¹⁶⁰ tačiau iki šiol tai buvo paskutinis tokio tarptautinio masto renginys, o Libano vadovybė žadėtų reformų taip ir neįvykdė. 2022 m. balandį Prancūzija su Saudo Arabija sutarė dėl bendro fondo, kurio lėšos bus skiriamos pirmiausia libaniečių sveikatos apsaugos ir maisto tiekimo sistemoms stiprinti.¹⁶¹

Verta atkreipti dėmesį, kad šiuo atveju E. Macrono keliami tikslai paveikti Libaną imtis reformų nėra naujiena. Pavyzdžiui, trys tarptautinės Paryžiaus konferencijos (Paryžius I, Paryžius II ir Paryžius III) buvo rengiamos 2001, 2002 ir 2007 m. prezidentaujant J. Chiracui. Kaip ir nagrinėjamu laikotarpiu, tuo metu Beirutas taip pat buvo kaltinamas nevykdantis įsipareigojimų. Šie duomenys rodo, kad Prancūzijos užsienio politika nėra sėkminga ne vien dėl konkrečių E. Macrono veiksmų, bet ir dėl apskritai visos Prancūzijos vadovybės (o kartu ir tarptautinės bendruomenės) netinkamai keliamų tikslų Libanui. Antra vertus, istoriniai pavyzdžiai gali remti ir kitą pradžioje iškeltą versiją – Libanas nėra pajėgus vykdyti užbrėžtų tikslų dėl vidinės politikos problemų.

Turint omenyje, kad tarptautinių konferencijų iniciavimas telkti paramą Libanui nėra naujas reiškinys Prancūzijos užsienio politikoje, E. Macrono sprendimas sekti pirmtakų pėdomis neturėtų stebinti. Atsižvelgiant į pagal teoriją išskiriamų įsiterpiančiųjų kintamųjų įtaką sprendimų priėmimui ir pagal juos apibrėžtą kontekstą, tai rodo, kad a) E. Macronui kaip lyderiui būdinga pasitikėti savo priimamais sprendimais, nors kartais jie gali būti nepopuliarūs b) jis atsižvelgia į istorinius pavyzdžius (seka buvusių Prancūzijos prezidentų politika inicijuoti konferencijas Libano

---

¹⁵⁷ „Macron accuses Lebanese leaders of ‘betrayal’ over failure to form a government“, *France 24*, 2020-09-27 <https://www.france24.com/en/20200927-live-france-s-macron-speaks-about-lebanon-s-crisis-after-pm-designate-quits> [žiūrėta 2022-04-13]

¹⁵⁸ „French President Macron to cancel Lebanon visit and other trips due to COVID-19“, *Reuters*, 2020-12-17 <https://www.reuters.com/article/health-coronavirus-macron-lebanon-int-idUSKBN28R15I> [žiūrėta 2022-04-13]

¹⁵⁹ „Lebanon’s collapse is like the Titanic’s sinking, only without the music: Le Drian“, *Reuters*, 2020-12-13 <https://www.reuters.com/article/us-lebanon-crisis-france-idUSKBN28N0RX> [žiūrėta 2022-04-13]

¹⁶⁰ „France promises €100 million to Lebanon at international aid conference“, *Euronews*, 2021-08-04 <https://www.euronews.com/my-europe/2021/08/04/france-promises-100-million-to-lebanon-at-international-aid-conference> [žiūrėta 2022-04-13]

¹⁶¹ French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Lebanon – Joint French-Saudi support for the Lebanese people (26 Apr. 2022)“ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/lebanon/news/article/lebanon-joint-french-saudi-support-for-the-lebanese-people-26-apr-2022> [žiūrėta 2022-04-30]

paramai), bet praleidžia pro akis faktus, įrodančius, kad jos nepasiekia tikslų (reformų įvykdymo ir krizių išsprendimo) c) Prancūzijos strateginė kultūra, reikalaujanti iš lyderio rodyti iniciatyvą, lemia, kad prezidentas (ypač po tarptautinėje erdvėje didelio atgarsio susilaukusio įvykio, kaip sprogimas Beirute) vis tiek žengs jo ir visos Prancūzijos kaip valstybės lyderystę parodančius žingsnius, galimai net ir suvokiant, kad jie nebūtinai bus sėkmingi, o jo reputacija dėl to nukentės d) Prancūzijos strateginę kultūrą, ribojančią prezidento veiksmus, konkrečiai šiuo atveju taip pat bent iš dalies lemia ir istoriniai santykiai su Libanu, kuomet sprendimus gali lemti ne racionaliai pasverti faktai, kaštai ir nauda, bet palaikomi emociniai ryšiai (jų gajumą parodo pirmojo E. Macrono vizito metu libaniečių parengta beveik 60 tūkst. parašų surinkusi peticija su prašymu dešimtmečiui perimti Libano valdžią ir grąžinti protektoratą¹⁶², taip pat anksčiau pateiktos ištraukos iš prezidento memuarų ir kalbų).

2.3 Priežastinio mechanizmo kūrimas

Pagal neoklasikinio realizmo teoriją apibrėžus nepriklausomą kintamąjį ir du įsiterpiančius kintamuosius, atrinktus pagal analizuojamą laikotarpį, surinkus reikalingą kontekstą galima tikrinti išsikeltas hipotezes ir kurti priežastinį mechanizmą.

Pagrindinė hipotezė – E. Macrono užsienio politikos nesėkmę Libane lėmė pervertinus turimą įtaką neteisingai išsikelti tikslai, kuriems pasiekti nebuvo skiriami atitinkami ištekliai ir priemonės – yra patvirtinama iš dalies. Tai reiškia, kad hipotezė nėra pati svarbiausia gautam rezultatui (ar, šiuo atveju, norėto rezultato nebuvimui), tačiau ji turėjo dalinę įtaką. Šiuo atveju prezidento priimto sprendimo atvirai remti Libaną, inicijuoti tarptautinės paramos rinkimą ir reikalauti reformų motyvus galėjo lemti kelios priežastys.

Pirma, tuometinė neaiški tarptautinė sistema ne tik neleido aiškiai įžiūrėti galimų Beiruto sprogo pasekmių, bet ir vertė labiau dėl jų nerimauti – Prancūzija smarkiai kentėjo nuo namuose rengiamų teroristinių išpuolių, o suirutė Libane galėjo prisidėti prie didesnio pabėgėlių antplūdžio į valstybę ir augančios „Hizbullah“ galios. Be to, Iranas tuo metu dar nebuvo paskelbęs ketinimų grįžti prie JCPOA ir tikimybė, kad valstybė susikurs branduolinį ginklą, buvo aukšta. Stipriausios Prancūzijos sąjungininkės JAV vienu metu traukėsi iš tarptautinės arenos palikdamos prancūzus tvarkytis regione vienus ir tuo pačiu po savęs palikdamos vakuumą, kurį Paryžius stengėsi sėkmingai užpildyti greičiau, nei tą galėtų padaryti Iranas, Rusija ar Kinija. Aiškumo trūkumas tarptautinėje sistemoje prisidėjo prie to, kad sprendimai po sprogo Beirute buvo priimti greitai, siekiant ne tik paskatinti Libaną suvaldyti krizę ir finansiškai jį paremti, bet tuo pačiu ir parodyti

---

¹⁶² Joanne Serrich, „Beirut explosion: Nearly 60,000 sign petition to place Lebanon under French control“, *Al Arabiya English*, 2020-08-07 <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2020/08/07/Beirut-explosion-Nearly-60-000-sign-petition-to-place-Lebanon-under-French-control> [žiūrėta 2022-04-15]

didiesiems regiono žaidėjams, kad Prancūzija neketina apleisti savo istoriškai ir strategiškai svarbios interesų zonos.

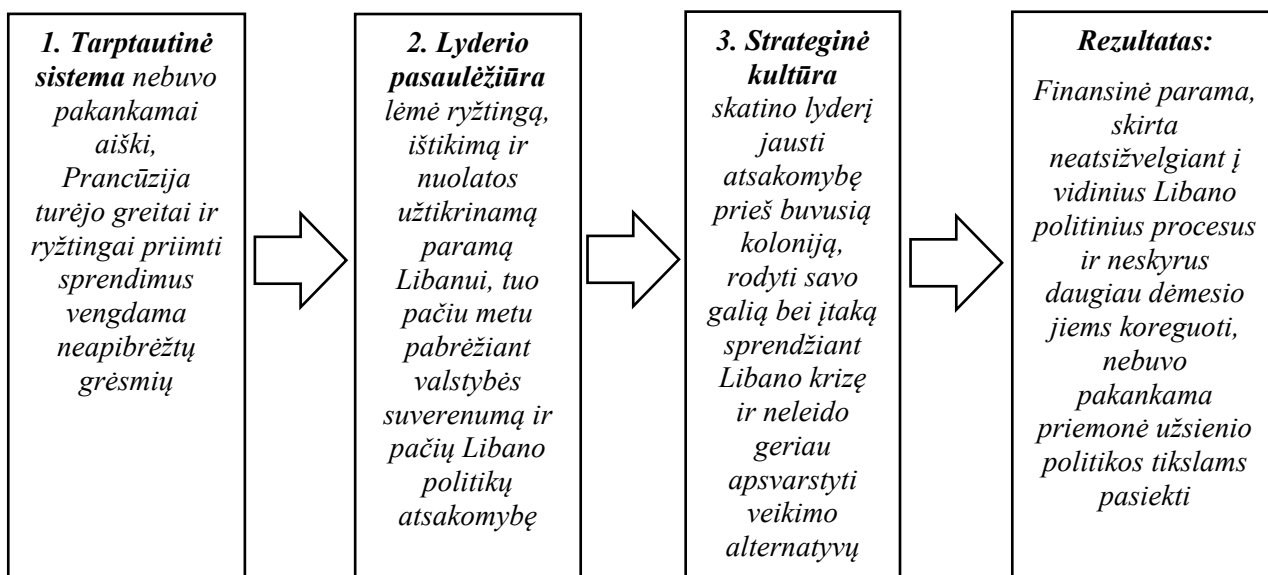
Antra, nepaisant to, kad paties lyderio pasaulėžiūra tokiems veiksams – konferencijų rengimui be jokios garantijos, kad reikalaujamos reformos Libane bus pasiektos, ką įrodė ir prezidento pirmtakų patirtis – galėjo ir prieštarauti, E. Macronas viešai to visiškai neparodė. Priešingai, jis atvirai reiškė tvirtą palaikymą Libanui ir kartojo, kad Prancūzija visada „stovės greta“ libaniečių. E. Macronas tiek rengdamas rinkiminę kampaniją, tiek ir tapęs prezidentu kūrė savo kaip reikalingus, nors ir nepopuliarus sprendimus galinčio priimti vadovo vaizdinį, atsižvelgiančio į demokratines vertybes ir daugiašališkumą. Tai nebūtinai reiškia, kad pats prezidentas tikslus reikalauti iš Libano reformų laikė pasiteisinančiais, tačiau tokia jo pasaulėžiūra atsispindėjo viešojoje erdvėje ir veiksmuose. Vis dėlto E. Macrono pabrėžiamas kitų valstybių suverenitetas ir Libano valdančiųjų atsakomybė prieš savo rinkėjus lėmė ir ribotą Prancūzijos prezidento kišimąsi į vidinius Beiruto politinius procesus.

Trečia, šiuo atveju strateginė kultūra suveikė kaip ryžtingo ir iniciatyvaus lyderio katalizatorius. Prancūzijos strateginė kultūra yra paremta šalies išskirtinumo, demokratinių vertybių gynėjos įvaizdžio ir įtakingo lyderio idėjomis, be to, šalis matoma kaip viena didžiųjų pasaulio valstybių, jaučianti atsakomybę prieš labiau pažeidžiamas šalis – tad Prancūzija ne tik gali, bet ir turi savo galią panaudoti geriems tikslams. Dėl to ir iš šalies vadovo tikimasi greitų ir nelaimės ištiktais žmones atjaučiančių veiksmų. Kitaip tariant, strateginė kultūra E. Macroną skatino greitai elgtis tik taip ir ne kitaip, neleidžiant atsitraukti ir pasverti naudos ir kaštų.

Be to, Prancūzija istoriškai buvo prisiėmusi Libano „sergėtojos“ vaidmenį – tą parodo ne tik istoriniai duomenys apie Libanui atgavus nepriklausomybę išlaikytas Prancūzijos dėmesys regione, tačiau ir aktyvūs Prancūzijos vadovų veiksmai rengiant tarptautines derybas ir konferencijas siekti taisyti ir gerinti politines bei ekonomines Libane kylančias krizes. Tokia istoriškai susiformavusi politika Beiruto atžvilgiu lėmė ir E. Macrono sprendimą ją tęsti po Beiruto sprogimo 2020 m. rugpjūtį. Vis dėlto surinkti duomenys neleidžia atmesti ir to, kad Prancūzija ramiais periodais Libanui skyrė mažiau dėmesio, o didesnės iniciatyvos imdavosi tik iškilus rimtai grėsmei esamam *status quo*.

Ketvirta, nors Paryžius ne kartą ir prieš sprogimą Beirute rengė konferencijas paramai Libane, veikiant dvišaliu formatu arba kartu su JT, nė viena iš konferencijų nepasiekė Beirutui keltų tikslų įgyvendinti reformas – Libanas ir toliau liko skendėti krizėje arba grimzdo į ją dar giliau. Tai rodo, kad nepaisant Prancūzijos pastangų ir tam skiriamų resursų (finansinės, humanitarinės ir diplomatinės paramos), Libanas yra neįgalus imtis reformų ir įvykdyti pažadus. Sunku vertinti, ar didesni Paryžiaus skiriami finansiniai, kariniai, diplomatiniai ar žmogiškieji ištekliai būtų atvedę prie reformų pasiekimo. Tai, kad nors ir nevykdydamas reformų Libanas vis tiek gavo Prancūzijos

paramą, nukreiptą tiesiai nevyriausybinėms organizacijoms ir kitoms visuomeninėms institucijoms aplenkiant pačią Vyriausybę, galėjo paskatinti Libano politikus nepriimti E. Macrono ultimatumo rimtai bei įtvirtinti nuostatą, jog nepaisant politikų veiksmų (ar neveiksnumo) Libanui vis tiek bus tiesiama pagalbos ranka. Būtent šie aspektai įrodo, kad hipotezė pasitvirtina tik iš dalies – Prancūzija Libanui skyrė adekvačius resursus, bet Beirutas dėl kitų priežasčių nevykdė įsipareigojimų.

3 lentelė. Priežastinis mechanizmas

Sudarytas priežastinis mechanizmas nurodo, kaip sisteminis stimulus ir nagrinėti įsiterpiantys kintamieji darė įtaką Prancūzijos užsienio politikai ir kokie buvo gauti rezultatai. Vis dėlto, kaip jau minėta anksčiau, ši hipotezė pasitvirtino tik iš dalies ir buvo būtina, bet nepakankama – rezultatas yra veikiamas ir kitų priežasčių, kurios aptariamos žemiau.

2.4 Kitur nukreiptas Paryžiaus dėmesys ir vidinės Libano problemos

Norint patikrinti, ar atsektas priežastinis mechanizmas iš tiesų egzistavo ir kokią įtaką turėjo kintamajam – užsienio politikos rezultatams, derėtų iškelta hipotezę palyginti su kitais galimais variantais. Šiuo atveju tai ypač aktualu, kadangi pagrindinė hipotezė pasitvirtino tik iš dalies. Nors analizėje kitoms dviem hipotezėms nebuvo skirta atitinkamo dėmesio, jos yra trumpai apžvelgiamos neatmetant galimybės jas svarstyti ateities tyrimuose.

Antroji hipotezė teigė, kad, nepaisant E. Macrono retorikos Libano atžvilgiu, esami Prancūzijos resursai yra nukreipti į Šiaurės Afrikos ir Sachelio regionus. Pagal analizėje surinktus duomenis šią hipotezę taip pat būtų galima patvirtinti tik iš dalies. Viena vertus, Prancūzijos karinei operacijai „Barkhane“ yra skiriama kur kas daugiau tiek finansinių, tiek karinių ir žmogiškųjų resursų,

nei operacijai „Daman“ („Barkhane“ 2018 m. buvo dislokuota 4,5 tūkst. karių, „Daman“ – 700;¹⁶³ 2019 m. skaičiavimais, „Barkhane“ Prancūzijai kainuoja 600 mln. eurų per metus,¹⁶⁴ duomenų apie „Daman“ biudžetą rasti nepavyko). Antra vertus, Prancūzijos įsipareigojimas Libanui, sprendžiant iš rengiamų konferencijų ir iš Prancūzijos į Libaną keliaujančių pinigų, išlieka stabilus. Tvirtai teigti, kad Prancūzija Libanui skiria mažiau resursų, nei Šiaurės Afrikai ar Sacheliui, negalima jau vien dėl to, kad nėra patikimų tai patvirtinančių arba paneigiančių duomenų, kaip ir negalima nurodyti, ar skaičiai kito per kurį nors laikotarpį. Pagal surinktą informaciją matosi, kad Prancūzija neketina apšviesti Libano; skirtingai nei „Barkhane“, „Daman“ misija vis dar nėra nutraukta ir nėra planuojama to padaryti ateityje, o 2022 m. balandžio pabaigoje Paryžius kartu su Rijadu paskelbė apie dar vieną humanitarinės pagalbos projektą Beirutui. Be to, panašiai kaip ir pirmosios hipotezės atveju, negalima įrodyti, kad didesni Libanui nukreipti resursai atvestų prie Paryžiaus užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo.

Trečioji hipotezė apėmė vidinius Libano procesus – dėl korupcijos, klestinčio nepotizmo, elitizmo, etninio ir religinio susiskaldymo, silpnų institucijų ir įstatymų bei išorės jėgų įtakos užkertamą kelią tarptautinės bendruomenės reikalaujamos reformoms pasiekti. Kadangi analizėje šiai hipotezei tirti buvo skiriama mažiausiai dėmesio, atsakyti, ar toks priežastinis mechanizmas tikrai galėtų egzistuoti, yra sunku. Vis dėlto galima išskirti svarbiausius aspektus, kurie leistų sudaryti tolimesnį pagrindą tokią hipotezę svarstyti. Pirma, libaniečių pasitikėjimas politikais ir valdžios institucijomis yra gana žemas ir 2021 m. siekė 26 proc.¹⁶⁵ Antra, politikų ir partijų susiskaldymas tarpusavyje pastaruosius dvejus metus trukdė paskirti pastovų (ne laikiną) šalies premjerą. Šiuo metu premjeru esantis N. Mikatis yra vienas turtingiausių Libano gyventojų ir įtakingiausių politinio elito narių, jo per šešias savaites suformuota vyriausybė taip pat neįvykdė žadėtų reformų. Trečia, Libanas kenčia nuo etninio ir religinio susiskaldymo, šalies vadovybė yra pagal nerašytą susitarimą padalinta tarp trijų didžiausių religijų (maronitų, sunitų ir šiitų), tarp didmiesčių ir regionų egzistuoja socialinė ir ekonominė atskirtis, klesti diskriminacija ir nepotizmas. Ketvirta, didelę įtaką valstybėje išlaiko daugelio Vakarų valstybių teroristine pripažinta „Hizbullah“, kovojanti prieš Izraelį dėl Palestinos okupacijos. Penkta, dėl Sirijoje kilusio pilietinio karo į Libaną plūstelėjo pabėgėliai, apsunkinę būtiniausių valstybės sistemų darbą. Šešta, Libane iki šiol vyksta vadinamieji *proxy* karai, kuomet dėl įtakos tarpusavyje pešasi regiono jėgos, įskaitant jau minėtą Iraną, Siriją, Saudo Arabiją, Izraelį. Tikėtina, kad Prancūzijai pradėjus ne nuo išorinio spaudimo „morkomis“ ir „lazdomis“, bet nuo didesnio įsigilinimo į Libano vidaus politikos situaciją, tarpininkaujant ir siekiant atrasti sutarimus tarp valdančiųjų partijų, koalicijų ar politikų, nors ir įdėjus

---

¹⁶³ Defense Key Figures, p. 24

¹⁶⁴ European Council on Foreign Affairs, „Mapping armed groups in Mali and the Sahel“, https://ecfr.eu/special/sahel_mapping/operation_barkhane#:~:text=France's%20Special%20Operations%20Task%20Force,nearly%20%E2%82%AC600m%20per%20year [žiūrėta 2022-04-28]

¹⁶⁵ „Trust in Political Institutions in the Middle East and North Africa“, *Konrad Adenauer Stiftung*, 2021, p. 3

daugiau pastangų ir resursų, tikslai dėl reformų būtų buvę pasiekti. Įmanoma, kad Libanui reikėjo ne tik finansinės, bet ir didesnės diplomatinės paramos, kuri neprieštarautų dar anksčiau E. Macrono kaip „neutralaus mediatoriaus“ kurtam vaizdiniui. Visas šias išvardintas priežastis derėtų patvirtinti išsamesnėmis analizėmis ir surinktais duomenimis, tačiau negalima atmesti, kad būtent ši hipotezė yra pagrindinė siekiant atsakyti į klausimą, kodėl Libanui nepavyksta įgyvendinti reformų nepaisant tarptautinės bendruomenės – įskaitant ir Prancūzijos – spaudimo.

IŠVADOS

2020 m. rugpjūtį kilęs sprogdimas Beirute pritraukė viso pasaulio dėmesį, tačiau ryškiausiai iš visų į pagalbą suskubusių valstybių krizės krečiamam Libanui buvo matoma Prancūzija. Nepaisant akivaizdžių Prancūzijos prezidento E. Macrono pastangų priversti Libano vadovybę imtis būtinų reformų, atstatyti sostinę ir atkurti šalyje tvarką bei visuomenės pasitikėjimą, Libanas iki šiol žadėtų pažadų nėra įvykđęs. Siekiant atsakyti į klausimą, kodėl taip nutiko, buvo iškelta hipotezė, kad E. Macronas, pervertinęs turimą įtaką regione, išsikėlė pernelyg ambicingus tikslus, kurie nebuvo paremti atitinkamomis priemonėmis. Vis dėlto atlikus analizę hipotezė pasitvirtino tik iš dalies. Paryžiaus renkama ir skirta humanitarinė tarptautinė ir dvišalė parama galėjo prisidėti prie Libano reformų įgyvendinimo, tačiau tikėtina, jog vien jos nepakako ir Prancūzijos prezidentui, norint pasiekti tikslus, reikėjo skirti daugiau dėmesio vidiniams Libano procesams ir užimant „tarpininko“ vaidmenį tarp skirtingų Libano koalicijų. Prancūzijos įtaka Libane nebuvo itin smarkiai sumažėjusi, kad nebūtų galima tikėtis užsienio politikos sėkmės, bet nesulaukdami griežtų ultimatumų (humanitarinė pagalba, nors ir mažesnė, vis tiek pasiekė šalies gyventojus) ir nemanydami, kad Prancūzijos parama ateityje galėtų liautis, Libano politikai nebuvo tinkamai motyvuoti reikalaujamų reformų iš tiesų imtis.

Neoklasikinio realizmo teorija, kuria remtasi analizuojant Prancūzijos užsienio politiką Libane, atkreipia dėmesį į tarptautinės sistemos kaip nepriklausomo kintamojo aiškumą (t.y., kiek sprendimų priėmėjai gali aiškiai įžvelgti išorines grėsmes ir numatyti atitinkamus sprendimus) ir įsiterpiančius kintamuosius (lyderio pasaulėžiūrą ir strateginę kultūrą). Atlikus analizę pasirodė, kad visi šie kintamieji turėjo įtakos užsienio politikos sprendimų priėmimui, tačiau neįrodė, kad būtent šis priežastinis mechanizmas buvo kertinis ir lėmęs užsienio politikos nesėkmę. Kitaip tariant, toks mechanizmas paaiškina Prancūzijos priimtą užsienio politiką ir kodėl valstybė būtent tokių sprendimų ėmėsi, tačiau išsikeltų užsienio politikos tikslų (priversti Libano vadovybę imtis reformų) nepavyko pasiekti ne tik dėl taikytos užsienio politikos.

Išanalizavus tarptautinės sistemos aiškumą, Prancūzijos lyderio pasaulėžiūrą ir šalies strateginę kultūrą peršasi išvada, kad mažiau ambicingos užsienio politikos sprendimų priėmėjai

nelabai galėjo taikyti. Aukštas neapibrėžtumas tarptautinėje arenoje, kuomet įprasti sąjungininkai traukėsi ir perdėliojo savo prioritetus (JAV ir Jungtinė Karalystė), palikdami vakuumą atskiruose regionuose, kurį galėjo užimti priešiškos galios (Iranas, Rusija, Kinija), vertė Prancūziją visomis priemonėmis stengtis stabilizuoti situaciją Libane. Turint omenyje, kad pagal 2018 ir 2021 m. šalies Saugumo strategijas vis didesnę reikšmę kaip grėsmę užėmė terorizmas, tai nestebina – Paryžius jau ne pirmą kartą ir žodžiu, ir veiksmais įrodo ketinantis daryti viską, kad stabilizuotų teroristų židiniais galinčių tapti valstybių režimus ir kreipti juos demokratizacijos link. Be to, istoriniai ryšiai su Libanu negalėjo leisti nesusiteršiant reputacijos tiek už valstybės ribų, tiek jos viduje kritiniu momentu apleisti buvusios kolonijos.

E. Macronas sudaro išsilavinusio reformisto ir filosofo vaizdinį. Tai, kad jis į prezidento postą atėjo žadėdamas esmines valstybės reformas, suvienysiančias prancūzų tautą ir išspręšiančias nelygybės, diskriminacijos, švietimo ir kitas problemas, rodo, kad jis to paties modelio gali nevengti pritaikyti ir svetur – pavyzdžiui, reikalaujamas pokyčių iš Libano. Be to, E. Macronas lieka ištikimas demokratizacijos ir daugiašališkumo vertybėms, progresui, žmogaus teisėms, laisvei ir suverenitetui, ir to nepamiršta pabrėžti. Tokios išpažįstamos vertybės galėjo skatinti jį iškart parodyti tvirtą paramą Libanui, antra vertus, kaip patvirtino ir pats prezidentas, tai buvo pats griežčiausias galimas jo atsakas į Libano vadovybės neveiknumą, kadangi Libanas yra nepriklausoma, suvereni valstybė, kurios lyderiai yra išrinkti demokratiškai, ir E. Macronas negali jiems nurodinėti, ką daryti, ar juolab naudoti karinės jėgos – gali tik naudoti savo „politinį kapitalą“. Atsižvelgiant į istorinį kontekstą, E. Macronas taip pat nėra pirmasis Prancūzijos prezidentas, naudojęsis tarptautinėse konferencijose surinkta parama kaip akstinu Libanui siekti reformų, tad tokia užsienio politika gali būti matoma kaip natūrali ilgesnės šalies tradicijos tęsia – nepaisant abejotinų jos rezultatų.

Strateginė kultūra šiuo atveju ir įgalino, ir apribojo šalies lyderį imtis veiksmų. Viena vertus, pats E. Macronas dažnai atkartoja pačios Prancūzijos išpažįstamas idėjas dėl valstybės išskirtinumo, autoriteto tarptautiniuose santykiuose, galios, istorijos, demokratijos vertybių, ir savo retorika jas net skatina. Antra vertus, tai lėmė, kad vadovas buvo ribojamas, nes ir patys prancūzai, ir kitos valstybės iš Prancūzijos būtent ir tikėjosi greitų ir efektyvių veiksmų gelbėti Beirutą ir visą Libaną. Dėl to sprendimai skirti Libanui dvišalę paramą ir rengti tarptautines konferencijas buvo priimti nepaisant tikimybės, kad jie nepasiteisins, ir Libanas reformų neįvykdys.

Šio konkretaus atvejo analizė taip pat atsakė ir į klausimą dėl Prancūzijos užsienio politikos Libane pokyčio, ar, veikia, jo nebuvimo. Beirutas išlaiko istorinę svarbą Paryžiaus akyse, jam vis dar yra skiriami Prancūzijos resursai – nors galbūt ir mažesni, nei kitiems regionams. Be to, lyginant E. Macrono užsienio politiką su jo pirmtakų, matosi, kad ji pernelyg nenukrypsta nuo praminto kelio. Libanui skiriamas dėmesys natūraliai sustiprėja šalyje kilus krizėms ir Prancūzijai norint išlaikyti esamą *status quo* tarp regione veikiančių pasaulio ir regioninių galių. Tad būtų galima

teigti, kad užsienio politikos nesėkmę lėmė ne mažėjanti įtaka, bet tikslų neatitinkantys paskirstyti ištekliai – kitaip tariant, vietoj vien spaudimo finansine parama Paryžius galėjo įdėti daugiau pastangų mažinti įtampas tarp Libano politikų, taip tiesiogiai prisidedant prie galimybės įgyvendinti reformas didinimo.

Neoklasikinio realizmo teorija šiuo atveju padėjo išanalizuoti ir nubraižyti mechanizmą, skirtą Prancūzijos užsienio politikai. Neapibrėžta tarptautinė situacija lėmė Prancūzijos norą kaip įmanoma greičiau ir efektyviau padėti Libanui išlipti iš krizės, siekiant išvengti galimos terorizmo grėsmės ir kitų valstybių kišimosi keliant galių balanso persikirstymą. Lyderio pasaulėžiūra šiuo atveju vaidino svarbų vaidmenį, tačiau didesnę svarbą įgavo strateginė kultūra, kuri, remdamasi Prancūzijos kaip atsakomybę jaučiančios, demokratines vertybes pasauliui savo pavyzdžiu skleidžiančios ir ryžtingumo iš savo lyderio reikalaujančios valstybės vaizdiniu, tik skatino vadovą elgtis buvusių prezidentų pramintu keliu.

Paryžiaus dėmesys Libanui stiprėjo šiam patiriant krizes, ir ypač siekiant išlaikyti galių pusiausvyrą regione, tačiau, nepaisant to, krizių sprendimas ne visada buvo efektyvus. E. Macronui aktyviau įsitraukus į krizės deeskalaciją po sprogimo Beirute jo išsikelti ambicingi tikslai nebuvo pasiekti, nes tą padaryti nepakako vien humanitarinės paramos ir tarptautinio spaudimo, o Paryžius nesiėmė priemonių spręsti tikrųjų Libano politikų neveiksnumo priežasčių. Dėl to ateities tyrimuose verta atkreipti dėmesį į kitas dvi galimas hipotezes (bet nebūtina jomis apsiriboti) – tai, kad Prancūzijos resursai buvo skirti kitiems regionams nepaisant E. Macrono retorikos, ir tai, kad Libanas negalėjo įvykdyti reformų dėl vidaus politikos problemų. Turint omenyje, kad politinė ir ekonominė situacija tiek regione, tiek pačiame Libane nebuvo stabili (Libanas politinę ir ekonominę krizę patyrė dar nuo 2019 m., suformuotos Vyriausybės nebuvo ilgalaikės ir dėl tarpusavio nesutarimų lėtai vykdančios reformas, augantis nedarbas, skurdas ir energetikos krizė tik gilino visuomenės nepasitenkinimą ir nepasitikėjimą valdžios institucijomis), labiausiai tikėtina, kad reformų nevykdymas yra tiesioginis Libano vidaus politikos padarinys. Šiuo atveju jam išspręsti neužteko greito ir paviršutiniško Paryžiaus spaudimo stabilizuoti krizę, o vietoj to atidesnis įsigilinimas į vidaus problemas ir tarpininkavimas tarp atskirų vidinių grupių būtų padėjęs greičiau pasiekti išsikeltus tikslus.

Nors, atsižvelgiant į strateginę Prancūzijos kultūrą (išanalizavus šalies ilgesnio laikotarpio užsienio politiką ir įtraukus visuomenės ir valstybės santykį bei institucijas, šis požiūris galėtų tik sustiprėti), mažai tikėtina, kad Paryžius ir ateityje imtųsi kitokios politikos Libano atžvilgiu, kitų dviejų hipotezių tyrimas galėtų padėti galutinai atsakyti į klausimą, kodėl tokia Prancūzijos užsienio politika yra nesėkminga. Antra vertus, kadangi analizė atliekama iš realizmo perspektyvos, nederėtų atmesti ir to fakto, kad nesvarbu, kokie bus tokios užsienio politikos rezultatai, Prancūzijai yra naudinga taip veikti vien tam, kad regione balansuotų kitas didžiąsias ir regionines galias.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Abdelhady, Dalia. „Beyond Home/Host Networks: Forms of Solidarity among Lebanese Immigrants in a Global Era“, *Identities: Global Studies of Culture and Power*, 13:3, 2006, p. 427-453
2. Ballais, Jean-Louis, et al. „The Place of the French Language in Arabic-Speaking Mediterranean“, kn. *Handbook of the Changing World Language Map*, sud. S. D. Brunn et al. Springer, 2018
3. Baroudi, Sami E., Imad Salamey. „US-French Collaboration on Lebanon: How Syria’s Role in Lebanon and the Middle East Contributed to a US-French Convergence“, *The Middle East Journal*, 2011, 65:3, p. 398-425
4. Beach, Derek, Rasmus Brun Pedersen. *Process-Tracing Methods: Foundations and Guidelines*. University of Michigan Press, 2019
5. Brustlein, Corentin „European Strategic Autonomy: Balancing Ambition and Responsibility“, *Editoriaux de l’Ifri*, Ifri 2018
6. Cizel, Annick, Stefanie von Hlatky. „From exceptional to special? A reassessment of France-NATO relations since reintegration“, *Journal of Transatlantic Studies*, 12:4, 2014, p. 353-366
7. Drake, Helen. „Perspective on French Relations with the European Union“, kn. *French Relations with the European Union*, sud. Helen Drake. Taylor and Francis Group, 2005
8. Fakhoury, Tamirace. „Power-sharing after the Arab Spring? Insights from Lebanon’s Political Transition“, *Nationalism and Ethnic Politics*, 2019, 25:1, p. 9-26
9. France’s Constitution of 1958 with Amendments through 2008
10. France Strategic Review, 2017
11. Ghez, Jeremy, Stephen F. Larrabee. „France and NATO“, *Survival (London)*, 51:2
12. Hakim, Carol. „The French Mandate in Lebanon“, *American Historical Review*, 2019, 124:5, p. 1689-1693
13. Hecht, Gabrielle et al. *The Radiance of France: Nuclear Power and National Identity after World War II*, MIT Press, 2009
14. Hellman, Maria. „French Strategic Culture and International Military Operations“, kn. *European Participation in International Operations: The Role of Strategic Culture*, sud. Malena Britz. Palgrave Macmillan, 2016
15. Hershco, Tsilla, Yvette Schumacher. „French Middle East Policy in the Sarkozy Era: Continuity or Disruption?“, *Israel Journal of Foreign Affairs*, 2007, 1:3, p. 23-33

16. Hershco, Tsilla. „Sarkozy’s Policy in the Middle East: A Break with the Past?“, *Insight Turkey*, 2009, p. 75-91
17. Irondelle, Bastien, Olivier Schmitt. „France“, kn. *Strategic Cultures in Europe: Security and Defence Policies across the Continent*, sud. Heiko Biehl et al., 2013
18. Lakomy, Miron. „The “Arab Spring” in the French Foreign Policy“, *Central European Journal of International and Security Studies*, 2012, 6:3, p. 68-87
19. Lequesne, Christian, Olivier Rozenberg. „The French Presidency of 2008: The Unexpected Agenda“, *SIEPS*, Vol. 3, 2008
20. Levy, Jack S. „Psychology and Foreign Policy Decision-Making“, kn. *Oxford Handbook for Political Psychology*, II leidimas, sud. Leonie Huddy, David O. Sears, Jack S. Levy. Oxford University Press, 2013
21. Macron, Emmanuel. *Revolution*. Scribe Publications, 2017
22. Marfleet, B. Gregory, Colleen Miller. „Failure after 1441: Bush and Chirac in the UN Security Council“, *Foreign Policy Analysis*, Vol. 3, 2005, p. 337–338
23. Mills, Claire. „The French Nuclear Deterrent“, Briefing paper, House of Commons Library, 2020
24. Pedder, Sophie. *Revolution Française: Emmanuel Macron and the Quest to Reinvent a Nation*. Bloomsbury Publishing, 2018
25. Rieker, Pernille. *French Foreign Policy in a Changing World: Practising Grandeur*. Cham: Palgrave Macmillan, 2017
26. Ripsman, Norrin M. Jeffrey, W. Taliaferro, Steven E. Lobel. *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, Oxford University Press, 2016
27. Shorrock, William I. „The French Presence in Syria and Lebanon Before the First World War, 1900–1914“, *The Historian*, 1972, 34:2, p. 293-303
28. The Military Balance, *Chapter Four: Europe*, 120:1, IISS, 2020
29. Traboulsi, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*, London: Pluto Press, 2012
30. Varat, Benjamin. „Point of Departure: A Reassessment of Charles de Gaulle and the Paris Summit of May 1960“, *Diplomacy and Statecraft*, 19:1, p. 96-124
31. „Vision of defense-related skills for Europe today and tomorrow: Annex D: France“, RAND Europe, 2019
32. Wood, Pia Christina. „Chirac’s ‘New Arab Policy’ and Middle East Challenges: The Arab Israeli Conflict, Iraq and Iran“, *The Middle East Journal*, 1998, 52:4, p. 563-580
33. Wood, Pia Christina. „The diplomacy of peacekeeping: France and the multinational forces to Lebanon, 1982-84“, *International Peacekeeping*, 1998, 5:2, p. 19-37

34. Zahar, Marie-Joelle. „Power Sharing in Lebanon: Foreign Protectors, Domestic Peace, and Democratic Failure“, kn. *Sustainable Peace: Power and Democracy after civil wars*, sud. Philip G. Roeder, Donald Rothchild, Cornell University Press, 2005

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Baverez, Nicolas Mahaut des Fougieres, „Zooming in of French Defence“, *Institut Montaigne*, 2022
2. „Beirut blast: President Macron’s speech – replay“, nufilmuota 2020 m., Youtube vaizdo įrašas, 00:00–16:40, paskelbta „France 24 English“, 2020-08-06
https://www.youtube.com/watch?v=stY-QB1hDgc&ab_channel=FRANCE24English
3. Chamber of Commerce, Industry and Agriculture of Beirut and Mount Lebanon, „Foreign Trade Report 2020“, 2020
4. Chrisafis, Angelique. „Exclusive: Macron pledges pragmatism and cooperation with post-Brexit Britain“, *The Guardian*, 2017-01-21
<https://www.theguardian.com/world/2017/jun/21/exclusive-macron-pledges-pragmatism-and-cooperation-with-post-brexit-britain>
5. Delmas, Jean-Loup. „Attentat à Nice : Comment se déroule le renforcement de l'opération Sentinelle?“, *20 minutes*, 2020-10-30 <https://www.20minutes.fr/societe/2897475-20201030-attentat-nice-comment-deroule-renforcement-operation-sentinelle>
6. Drake, Bruce. „Most French Believe Use of Military Force Sometimes Necessary to Maintain Order“, *Pew Research Center*, 2013-01-15 <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2013/01/15/most-french-believe-use-of-military-force-sometimes-necessary-to-maintain-order/>
7. „Entretien exclusif : Emmanuel Macron répond à Brut“, nufilmuota 2020 m., Youtube vaizdo įrašas, 55:00-56:40, paskelbta „Brut“, 2020-12-04
https://www.youtube.com/watch?v=IvkewyupR_8&ab_channel=Brut
8. European Council on Foreign Affairs, „Mapping armed groups in Mali and the Sahel“, https://ecfr.eu/special/sahel_mapping/operation_barkhane#:~:text=France's%20Special%20Operations%20Task%20Force,nearly%20%E2%82%AC600m%20per%20year
9. Fottorino, Eric et al. „J’ai rencontré Paul Ricoeur qui m’a rééduqué sur le plan philosophique“, *Le 1*, Vol. 64, 2015-07-08 <https://le1hebdo.fr/journal/macron-un-philosophe-en-politique/64/article/j-ai-rencontr-paul-ricoeur-qui-m-a-rduqu-sur-le-plan-philosophique-1067.html>

10. „France’s Hollande pledges military, financial support to Lebanon“, *France 24*, 2016-04-16
<https://www.france24.com/en/20160416-france-diplomacy-hollande-middle-east-tour-lebanon-jordan-egypt-refugees-crisis>
11. „France’s Macron makes surprise Saudi visit amid Lebanon crisis“, *BBC* 2017-11-10
<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41937439>
12. „France promises €100 million to Lebanon at international aid conference“, *Euronews*, 2021-08-04 <https://www.euronews.com/my-europe/2021/08/04/france-promises-100-million-to-lebanon-at-international-aid-conference>
13. French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Emmanuel Macron speaks at UN General Assembly“, 2020-09-22 <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/united-nations/news-and-events/united-nations-general-assembly/unga-s-75th-session/article/emmanuel-macron-speaks-at-un-general-assembly-22-sept-2020>
14. French Ministry for Europe and Foreign Affairs, Lebanon
https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/lebanon/#sommaire_5
15. French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Lebanon – Joint French-Saudi support for the Lobinèse people (26 Apr. 2022)“ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/lebanon/news/article/lebanon-joint-french-saudi-support-for-the-lebanese-people-26-apr-2022>
16. French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Lebanon – Visit by Jean-Yves Le Drian (23-24 July 2020)“ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/lebanon/news/article/lebanon-visit-by-jean-yves-le-drian-23-24-jul-20>
17. French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Speech by President Emmanuel Macron – Ambassadors‘ Week 2017“ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-and-its-network/news/ambassadors-week/prior-editions/ambassadors-week-edition-2017/speech-by-president-emmanuel-macron-ambassadors-week-2017/>
18. French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Speech by President Emmanuel Macron – Ambassadors‘ Conference“ 2018 <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-and-its-network/news/ambassadors-week/ambassadors-week-edition-2018/article/speech-by-president-emmanuel-macron-ambassadors-conference-2018>
19. French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Statement by the French President at the International Conference on Assistance and Support to Beirut and the Lebanese People“, 2020-08-09 <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/lebanon/news/article/international-conference-on-assistance-and-support-to-beirut-and-the-lebanese-251342>

20. French Ministry for Europe and Foreign Affairs, „Why France wishes to regulate use of the veto in the United Nations Security Council“ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/united-nations/france-and-the-united-nations/france-and-the-united-nations-security-council/why-france-wishes-to-regulate-use-of-the-veto-in-the-united-nations-security/>
21. „French President Macron to cancel Lebanon visit and other trips due to COVID-19“, *Reuters*, 2020-12-17 <https://www.reuters.com/article/health-coronavirus-macron-lebanon-int-idUSKBN28R15I>
22. „French president says will supply arms to Lebanon army if asked“, *Reuters*, 2013-12-29 <https://www.reuters.com/article/uk-lebanon-saudi-hollande-idUKBRE9BS09O20131229>
23. „Hollande pledges support for Lebanon“, *RFI*, 2012-11-04 <https://www.rfi.fr/en/france/20121104-hollande-pledges-support-lebanon>
24. „Huge support for Chirac’s Stance“, *CNN*, 2003-03-21 <http://edition.cnn.com/2003/WORLD/meast/03/20/sprj.irq.france.reax/index.html>
25. Initiative for Europe: Speech by M. Emmanuel Macron, President of the French Republic, 2017-09-26
26. „Lebanon’s collapse is like the Titanic’s sinking, only without the music: Le Drian“, *Reuters*, 2020-12-13 <https://www.reuters.com/article/us-lebanon-crisis-france-idUSKBN28N0RX>
27. „Lebanese PM Hariri resigns, saying he fears assassination plot“, *BBC* 2017-11-04 <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41870406>
28. „Les Français et l’intervention militaire au Mali, 8 ans après le déclenchement de l’opération Serval“, IFOP <https://www.ifop.com/publication/les-francais-et-lintervention-militaire-au-mali-8-ans-apres-le-declenchement-de-loperation-serval/>
29. „Les Français, les dépenses militaires et l’élimination des armes atomiques“, IFOP <https://www.ifop.com/publication/les-francais-les-depenses-militaires-et-lelimination-des-armes-atomiques/>
30. „Macron accuses Lebanese leaders of ‘betrayal’ over failure to form a government“, *France 24*, 2020-09-27 <https://www.france24.com/en/20200927-live-france-s-macron-speaks-about-lebanon-s-crisis-after-pm-designate-quits>
31. „Macron launches army Operation Resilience to support fight against coronavirus“, *France 24*, 2020-03-25 <https://www.france24.com/en/20200325-macron-launches-army-operation-resilience-to-support-fight-against-coronavirus>

32. Martin, Will. „Full Text: Emmanuel Macron’s first speech after his historic French election victory“, *Business Insider*, 2017-05-08 <https://www.businessinsider.com/full-text-emmanuel-macron-first-speech-president-2017-5>
33. Media Landscapes, Lebanon, „Overview” <https://medialandscapes.org/country/lebanon> [žiūrėta 2022-03-16]
34. Ministère de l’Intérieur – Direction générale des étrangers en France, „L’immigration en France, données du recensement 2018“, 2021
35. Ministère des Armées, „Defense Key Figures, 2018”, 2018
36. Momtaz, Rym. „Macron gets Lebanese commitment to reform cabinet“, *Politico*, 2020-09-02 <https://www.politico.eu/article/macrons-expectations-clash-with-reality-as-lebanon-commits-to-reforms/>
37. Momtaz, Rym. „Macron on Lebanon: ‘It’s a risky bet I’m making’“, *Politico*, 2020-09-01 <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macrons-risky-bet-in-lebanon-beirut-explosion/>
38. „NATO is seen as a force for good, but support is low in key member states“, IPSOS, 2019-12-03 <https://www.ipsos.com/en/nato-seen-force-good-support-low-key-member-states>
39. OECD iLibrary, „Development Co-operation Profiles, France, Bilateral ODA by recipient country“ https://www.oecd-ilibrary.org/sites/29927d90-en/index.html?itemId=/content/component/5e331623-en&_csp_=b14d4f60505d057b456dd1730d8fcea3&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter
40. Pasaulio bankas <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=FR>
41. Permanent Mission of France to the United Nations, „Peacekeeping“ <https://onu.delegfrance.org/Peacekeeping-10194>
42. Permanent Mission of France to the United Nations, „Protection of Human Rights“ <https://onu.delegfrance.org/Protection-of-Human-Rights>
43. Permanent Mission of France to the United Nations, „The UN Reform“ <https://onu.delegfrance.org/The-UN-Reform>
44. Permanent Mission of France to the United Nations, „The 2030 Agenda for sustainable development“ <https://onu.delegfrance.org/The-2030-Agenda-for-sustainable-development>
45. Perry, Tom, Raya Jalabi. „French roadmap sets blistering pace for Lebanon to change course“, *Reuters*, 2020-09-02 <https://www.reuters.com/article/us-lebanon-crisis-government-idUSKBN25T2M1>
46. Reporters Without Borders, Lebanon <https://rsf.org/en/lebanon>
47. „Sarkozy’s popularity on the rebound“, *France 24*, 2008-09-20 <https://www.france24.com/en/20080915-sarkozys-popularity-rebound-france-politics>

48. Security Council, „Veto List“ <https://research.un.org/en/docs/sc/quick>
49. Serrieh, Joanne. „Beirut explosion: Nearly 60,000 sign petition to place Lebanon under French control“, *Al Arabya English*, 2020-08-07 <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2020/08/07/Beirut-explosion-Nearly-60-000-sign-petition-to-place-Lebanon-under-French-control>
50. Speech of French President Emmanuel Macron at the 74th United Nations General Assembly, 2019-09-17
51. Speech of the President of the Republic on the Defense and Deterrence Strategy, 2020-02-07 <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2020/02/07/speech-of-the-president-of-the-republic-on-the-defense-and-deterrence-strategy>
52. Statista, „Level of trust towards various public institutions among French people from 2009 to 2022“, <https://www.statista.com/statistics/955448/level-of-trust-public-institutions-france/>
53. „The Latest: Macron calls US exit from Iran deal a ‘mistake’“, *AP News*, 2018-05-09 <https://apnews.com/article/ap-top-news-tehran-germany-international-news-donald-trump-bb6dd8120b824d529132bcd9ba9e612b>
54. Trading Economics, „France exports to Lebanon“ <https://tradingeconomics.com/france/exports/lebanon>
55. Trading Economics, „Lebanon exports to France“ <https://tradingeconomics.com/lebanon/exports/france>
56. „Trust in Political Institutions in the Middle East and North Africa“, *Konrad Adenauer Stiftung*, 2021
57. „U.N. rights boss urges withdrawal of article in French draft security law“, *Reuters*, 2020-12-09 <https://www.reuters.com/article/france-security-bachelet-idUSKBN28J1DA>
58. 5 Facts about the Muslim Population in Europe“, *Pew Research Center*, 2017 <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/11/29/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>

Summary

E. Macron's foreign policy in Lebanon, 2017-2022: the anatomy of failure

The paper contains analysis of the French president Emmanuel Macron's foreign policy in Lebanon during his first term in the office. The political and economic crisis in Lebanon started in 2019 and was further escalated by explosion in Beirut on 4th of August 2020. Despite France's efforts to deescalate it, the situation did not stabilize. Using theory of neoclassical realism and process tracing method this analysis aims to reveal the reasons of the French foreign policy failure.

Theory of neoclassical realism, while maintaining international system as the main independent variable, includes intervening variables, which directly influence foreign policy decisions – leader images, strategic culture, state-society relations, and domestic institutions. Due to the time frame of this particular case, the first two are selected for analysis. Additional context is provided to create a deeper understanding of the situation and to determine whether raised hypotheses are correct.

The main hypothesis of this paper states that the French foreign policy failed because E. Macron overestimated France's influence in Lebanon and raised overly ambitious goals for Lebanon to achieve, which were not supported with accurate means. The main objectives that E. Macron presented to the Lebanese governing institutions after the Beirut explosion were formation of legitimate and trustworthy government, capable of implementing additional reforms of financial and energy sectors, and fight with corruption. These requirements were backed by ultimatums for international humanitarian aid, raised three times since the explosion together with the United Nations the World Bank and other countries. However, despite the relatively strict measures from the French government, Lebanon was not able to reach these goals.

The analysis revealed that the international system of that period was uncertain due to shifts of major Western powers (the US and the UK), the US withdrawal from JCPOA agreement and rising risk of Iran's nuclear capabilities, and growing terrorism threat due to unstable situation in the whole Middle East region. Although E. Macron, being ambitious and determined leader, acted accordingly to his personal values of progress, democratization and human rights, strategic culture played a more important role in the process. France maintains an image of an influential and authoritative country, acting as an example for other nations and bearing responsibility for former colonies, therefore E. Macron was expected to act as a decisive leader. However, it is possible that proposed financial and humanitarian aid was not enough for Lebanon to achieve reforms, and more thorough involvement in the national politics of the country acting as a mediator between separate coalitions would have provided better results.

Two other hypotheses were presented as well. The first stipulated about France's resources being directed towards other parts of the Middle East and Sahel despite E. Macron's rhetoric on Lebanon. The second stated that Lebanon was not able to implement the reforms due to flaws of its' national politics – divide between political parties, corruption, nepotism, and influence from outside powers. According to gathered data, the third hypothesis is likely to be the main reason of the French policy failure, therefore it could serve as a basis for future research.